

Democratisch verval in Mali

Een onderzoek naar het meten van democratische consolidatie

Student: R.H. Schoemaker

Studentnummer: s0935433

E-mail: robinschoemaker@gmail.com / r.h.schoemaker@umail.leidenuniv.nl

Vak: Bachelorproject Vergelijkende Politicologie

Deelprojectdocent: Dr. O.B.R.C. van Cranenburgh

Datum: 17 juni 2013

Aantal woorden: 8765

Democratisch verval in Mali

Op 22 maart 2012 werd de internationale gemeenschap opgeschrikt door een onverwachte militaire coup in Mali. Kapitein Amadou Sango zette de democratisch gekozen regering van president Amadou Toumani Touré af, schortte de grondwet op en vormde een junta die het land moest regeren (Freedom House, 2013). Mali werd tot dat moment gezien als een voorbeeld democratie in West-Afrika en een dergelijk abrupt einde van de democratie kwam als een schok (Bertelsmann Stiftung, 2012:2; Caryl, 2012; Mann, 2012). De vraag rijst of deze discontinuïteit van de democratie in Mali voorzien of op zijn minst verwacht had kunnen worden.

In de wetenschappelijke literatuur omtrent democratisering wordt indirect aandacht besteed aan onder andere deze vraag, en dit gebeurt met name in het debat rond democratische consolidatie. In dit debat wordt gezocht naar welke factoren in een democratie een goede indicator zijn om te bepalen of een democratie geconsolideerd is of niet. Geconsolideerd wil zeggen: dat er een hoge verwachting is dat het land democratisch blijft, zelfs al doen zich crisissituaties voor. In de literatuur rond dit debat worden veel verschillende factoren als indicator genoemd, maar dit heeft een oerwoud aan mogelijke indicatoren gecreëerd. Het is niet duidelijk naar welke factoren uiteindelijk gekeken moet worden.

Zoals gesteld is Mali in het rijtje democratieën een onverwachte afvaller. Wanneer men keek naar Mali zag men blijkbaar afdoende aanwijzingen om een positieve verwachting op te stellen. Hierom lijkt het erop dat Mali een goede casus is om te onderzoeken. Immers, wanneer men verwacht dat een democratie het niet gaat halen, zijn er waarschijnlijk meerdere factoren die daarop wijzen, wat vervolgens in een onderzoek minder duidelijkheid creëert in welke factoren er echt belangrijk zijn. In die zin geldt dat des te minder verwacht werd dat een democratie een zogenoemde 'breakdown' zou hebben, des te nuttiger de casus is om te bestuderen. Om hierin een volledig en bruikbaar plaatje te creëren, is een *case study* essentieel. Met een *case study* kan gekeken worden naar een veelheid van factoren en kan er in de context van een bepaald land naar deze factoren gekeken worden. Factoren staan niet los van elkaar of van hun context, en het is daarom belangrijk deze context mee te nemen.

Door te kijken naar Mali als een *deviant case* in een *case study*, hoopt dit onderzoek dus verschillende factoren te kunnen bekijken en in zekere zin te 'testen', om uiteindelijk antwoord te kunnen geven op de vraag "Waaraan had gezien kunnen worden dat Mali niet geconsolideerd was?" Het doel van dit onderzoek is om bij te dragen aan de

wetenschappelijke discussie rondom welke factoren een goede indicator zijn voor democratische consolidatie, hier meer duidelijkheid in te creëren en uiteindelijk bij te dragen aan een betere beoordeling op beleidsniveau over op welke factoren gefocust moet worden in de pogingen om een instabiele democratie stabiel te maken.

Er zal getracht worden de vraag als volgt te beantwoorden. Eerst wordt de relevante literatuur rond dit onderwerp behandeld in het theoretische kader en wordt een selectie van factoren gemaakt. De genoemde factoren zullen vervolgens empirisch getoetst worden in de casus Mali, gekeken naar de periode tot ruim voor de coup van maart 2012. Deze toetsing zal gedaan worden met data voornamelijk uit het Bertelsmann Transformation Index (BTI) landrapport over Mali uit 2012 van de Bertelsmann Stiftung, het rapport over Mali in 2012 van Freedom House en de Afrobarometers van Afrika. Bij allen betreft het data over de periode vóór de coup. Deze zullen waar nodig ondersteund worden door secundaire literatuur van experts op het gebied van Mali. Uiteindelijk zal in de conclusie de hoofdvraag beantwoord worden.

Theoretisch kader

Er zijn drie aspecten die behandeld zullen worden in het theoretisch kader van dit onderzoek: in eerste plaats de definitie van democratie; in tweede plaats de definitie van (democratische) consolidatie; en in derde plaats een selectie aan factoren die genoemd worden door Schedler, Diamond en Haynes.

Democratie

In de wetenschappelijke literatuur is de definitie van ‘democratie’ alles behalve vastgesteld. Definities tussen onderzoeken verschillen vaak op operationeel en conceptueel niveau. Er zijn twee verschillende soorten definities in de literatuur: een ‘rijke’ (of maximale) definitie, waarin aan veel verschillende aspecten voldaan moet worden voordat een land een democratie genoemd kan worden, en een ‘arme’ (of minimale/procedurele) definitie van democratie, waarin slechts aan enkele aspecten voldaan moet worden.

De arme definitie is bij een breed scala aan schrijvers gebaseerd op de definitie van Robert Dahl: ‘vrije en eerlijke verkiezingen’ en ‘civiele en politieke rechten’ (Collier en Levitsky, 1997: 434). Er is rond deze definitie echter een controverse rond de conceptualisatie en operationalisatie van deze termen. De vraag is bijvoorbeeld welke civiele en politieke rechten aanwezig behoren te zijn, of wanneer er genoeg overtredingen van deze rechten hebben plaatsgevonden om te concluderen dat een land deze niet meer afdoende garandeert. Zelfs al

wordt louter gekeken naar ‘vrije en eerlijke verkiezingen’ als criterium zijn er problemen. Auteurs gebruiken allemaal andere criteria om ‘vrije en eerlijke verkiezingen’ te bepalen. En zelfs als er consensus gevonden wordt op het conceptuele en operationele vlak, is het volgens Elklit en Svensson vervolgens lastig om te meten hoe open en eerlijk verkiezingen zijn, voornamelijk doordat het plaats heeft in een unieke situatie, wat betekent dat een bepaalde formule toepassen gewoon niet kan (1997: 43).

Bij de rijke definitie van democratie worden er in de literatuur meer eisen gesteld aan een land voordat het als democratie wordt gezien. Genoemd worden aspecten als: een onafhankelijke rechterlijke macht en persvrijheid. Dit vormt echter een probleem. Het is begrijpelijk vanuit normatieve motieven om veel eisen te stellen aan democratie: des te rijker de definitie van democratie, des te waardevoller het begrip. Praktisch gezien is het echter moeilijk te meten en, mede door de vele verschillende visies, is het wetenschappelijk onhandig om goed en vergelijkbaar onderzoek te kunnen doen (Collier en Levitsky, 1997: 448).

Omdat de rijke definitie praktisch moeilijk te meten is en wetenschappelijk onhandig om onderzoek te kunnen doen, zal deze paper een arme definitie hanteren die niet teveel eisen stelt. Een land is een democratie als de verkiezingen vrij en eerlijk beschouwd worden, en als er geen duidelijke schendingen zijn van civiele en politieke rechten. Volgens veel bronnen was dit voor het Mali van voor maart 2012 het geval. De verkiezingen werden daar gezien als vrij en eerlijk en werd gezien als een van de meest vrije samenlevingen in Afrika, waarin vrijheid van meningsuiting en persvrijheid hoog in het vaandel stonden (Bertelsmann Stiftung, 2012: 8 en 9; Freedom House, 2012; McDonald, 2013; National Democratic Institute, 2013; Pringle, 2006). Zo stond Mali in 2010 in de Press Freedom Index van Reporters Without Borders op een gedeelde 26^e plek, boven Polen (32^e), Frankrijk (44^e) en Italië (49^e) (Reporters Without Borders, 2010).

Consolidatie

Wanneer het aankomt op de definitie van consolidatie zijn er binnen het debat volgens Schedler twee verschillende benaderingen te herkennen: een ‘negatieve’ – en een ‘positieve’ benadering. Schedler komt op deze tweedeling door te kijken naar een eendimensionale lijn van wat hij noemt ‘*democraticness*’ (1998: 93), of met andere woorden: mate van democratie. Aan de ene kant (de negatieve horizon) plaatst hij autoritarisme als uiterste van wat democraten niet willen, en aan de andere kant (de positieve horizon) plaatst hij de geavanceerde democratie als uiterste waar democraten naartoe streven. Tussen deze twee

uitersten zitten nog twee subvormen: respectievelijk een electorale democratie en een liberale democratie. Uitweiden over wat de criteria voor deze vormen zijn gaat te ver voor dit onderzoek, maar waar het uiteindelijk op neerkomt, is dat voor elk van deze typen geldt dat het type (of de types) links van hen iets is dat de democraten willen vermijden, en het type (of types dat rechts van het staat) iets is dat de democraten willen bereiken. Zo staat bijvoorbeeld de electorale democratie aan de negatieve horizon van de liberale democratie (wat inhoudt dat zij dit willen mijden) en staat de geavanceerde democratie aan de positieve horizon (waar zij naar streven) (Schedler, 1998: 93).

Hier komen de termen ‘negatieve consolidatie’ en ‘positieve consolidatie’ in zicht. Negatieve consolidatie focust zich op de negatieve horizon en houden zich bezig met het voorkomen van een regressie van de democratie. Er wordt gekeken naar factoren die er op wijzen dat een regressie plaats kan hebben. Positieve consolidatie focust zich op de positieve horizon en daarmee op een verdere ontwikkeling van de democratie. Wanneer gekeken wordt naar of een land geconsolideerd is, doet men dat voornamelijk naar in welke mate het land verder democratiseert (Schedler, 1998: 104-105).

Schedler betoogt dat de negatieve benadering verkozen moet worden boven de positieve. Het gaat volgens hem bij consolidatie in eerste plaats over het verzekeren van de democratische aspecten die gevormd zijn, zodat deze niet terugvallen in een autoritaire setting. Voor Schedler moet consolidatie gaan over de verwachting van het voortbestaan van het systeem, omdat dit qua concept en meetbaarheid beter onderzocht kan worden (1998: 103). Deze paper zal Schedler hierin volgen. Dit onderzoek richt zich op wat de zwakke schakel is geweest in de Malinese democratie. De focus ligt daarmee op welke indicator een democratische breakdown, een verschuiving naar een negatieve horizon, had kunnen ‘voorspellen’, niet op wat de democratie completer of ‘beter’ had kunnen maken.

Factoren algemeen

Zoals eerder gesteld, zijn er in de literatuur veel factoren die als indicator voor democratische consolidatie genoemd worden. Het is onmogelijk om alle mogelijke factoren te behandelen, daarom is er na een scan door de literatuur voor gekozen om te focussen op de factoren genoemd door Schedler, Diamond en Haynes. De nu volgende behandeling van deze auteurs zal gebruikmaken van de categorisatie van factoren die Schedler aandraagt, namelijk een verdeling van verschillende factoren in drie categorieën: *behavioral* (waarbij gekeken wordt naar het gedrag van verschillende actoren), *attitudinal* (waarin gekeken wordt naar de attitude

van verschillende actoren) en *structural* (waarin gekeken wordt naar verschillende structurele facetten in een land) (Schedler, 2001: 69).

Factoren Schedler

Volgens Schedler kan democratische consolidatie gemeten worden door te kijken naar welke factoren zorgen voor democratische stabiliteit. De inhoudelijke beoordeling van deze factoren zorgt voor een beeld op basis waarvan een verwachting opgesteld kan worden over de toekomst van de democratie (Schedler, 2001: 69). Schedler noemt drie soorten factoren: *behavioral* (gedrag), *attitudinal* (attitude) en *structural* (structurele). Hij plaatst deze in een causaal verband, met structurele factoren die de attitudes van de actoren beïnvloeden, waarna deze actoren dit uiten in gedrag. Het gedrag van de politieke actoren maakt volgens Schedler de democratie, want zonder democratische actoren geen democratie. Daarom zijn voor hem de gedragsfactoren de meest belangrijke indicatoren (Schedler, 2001: 69-70). Attitudefactoren en structurele factoren ziet hij als aanvullende factoren, die niet zo doorslaggevend zijn als gedragsfactoren (Schedler, 2001: 85).

Bij de gedragsfactoren draait het volgens Schedler voornamelijk om wat verschillende auteurs '*behavioral consolidation*' noemen. Dit houdt in dat als alle relevante actoren van de democratie zich aan de democratische basisregels houden, een democratie als geconsolideerd gezien worden. Als er politieke spelers zijn die antidemocratisch gedrag vertonen, dan is dat een aanwijzing dat de democratie in moeilijkheden is (Schedler, 2001: 70). Om te bepalen of er antidemocratisch gedrag aanwezig is in de democratie, kijkt Schedler naar drie indicatoren: a) het gebruik van politiek geweld (hierbij valt te denken aan politieke moordaanslagen en rellen); b) het ondermijnen van verkiezingen (hetzij door deze te boycotten, anderen uit te sluiten of de uitslag te manipuleren); en c) '*the transgression of authority*', waarbij gekeken wordt of publieke ambtenaren of politici op regelmatige basis de wet (met name het staatsrecht) overtreden. Schedler is zich bewust van de vraag wanneer antidemocratisch gedrag dusdanig ernstig is dat men zich zorgen moet maken over de democratie. Volgens hem draait het hierbij om de context waarin het antidemocratische gedrag plaatsvindt. Het is die context die bepaalt of bijvoorbeeld geweld een bedreiging is. Schedler noemt hier als voorbeeld het ETA-terrorisme in Spanje dat, ondanks dat dit een grote impact heeft op het land, geen serieus gevaar is voor de Spaanse democratie (Schedler, 2001: 72).

Naast deze indicatoren die focussen op specifiek antidemocratisch gedrag van actoren, noemt Schedler ook nog twee andere indicatoren voor '*behavioral consolidation*'. Dit zijn: d) de

'one-turnover test', wat inhoudt dat een vreedzame en democratische wisseling van de macht na verkiezingen een goede indicator is voor democratische consolidatie; en e) hoe een democratie, of beter gezegd: de verschillende politieke actoren, reageren op politieke crisissituaties en in welke staat de democratie uit de crisis komt. Schedler stelt over laatstgenoemde dat wanneer een politieke crisis zich voordoet er twee zaken zijn waarnaar gekeken wordt. In eerste plaats de politieke actoren, die tijdens een crisis mogelijk een kant moeten kiezen, waarbij volgens hem de mogelijkheid bestaat dat verborgen voorkeuren het daglicht zien (Schedler, 2001: 72-73). In tweede plaats naar hoe de democratie uit de crisis komt: sterker of zwakker. Volgens Schedler laat de eerste uitkomst zien dat een democratie opgewassen is tegen een crisissituatie en daarnaast heeft dat feit het effect op mogelijke antidemocratische actoren dat het risico van bijvoorbeeld het plegen van een coup het nemen niet waard is (Schedler, 2001: 73-74).

Bij de attitudefactoren wordt volgens Schedler gekeken naar de fase vóór vertoond gedrag. Politieke actoren worden onderzocht op antidemocratische attitudes, welke mogelijk (toekomstig) antidemocratisch gedrag aanduiden. Schedler stelt dat de factoren op te delen zijn in drie verschillende niveaus: a) *normative foundations*; b) *strategic foundations*; en c) *cognitive foundations* (2001: 75). Bij *normative foundations* wordt gekeken naar steun voor de democratie onder de bevolking en onder de elite, en met name de steun van democratie boven elke andere staatsvorm (Schedler, 2001: 76). Bij *strategic foundations* wordt volgens Schedler voornamelijk gekeken naar hoe democraten en niet-democraten zich tot elkaar verhouden, met name rond de vraag of de belangen van de verschillende actoren beschermd zijn in de democratie. Een proces binnen consolidatie is ervoor te zorgen dat vijanden van de democratie aandeelhouders worden door hun belangen in het systeem mee te nemen en ervoor te zorgen dat hun belangen vervuld worden in het systeem. Zo hebben zij er minder belang in om een antidemocratische route te volgen om hun interesses en belangen te beschermen, dan wel te vervullen (Schedler, 2001: 76-77). Ten slotte wordt bij *cognitive foundations* gekeken naar de mate waarin de mensen in een democratie verwachten dat de democratie zal blijven bestaan (Schedler, 2001: 78).

Bij de structurele factoren wordt er volgens Schedler niet direct gekeken naar actoren, maar naar zaken en condities die de actoren beïnvloeden. Hij stelt dat hierin gekeken wordt naar factoren op a) socio-economisch en b) op institutioneel gebied. Op socio-economisch gebied wordt gekeken naar in eerste plaats de economie. Volgens Schedler klopt de stelling van Lipset, namelijk dat hoe beter de economische situatie is van een natie, des te groter is de kans

dat de democratie daar staande blijft, over het algemeen. Hij stelt echter dat de economie het uiteindelijke lot voor een land niet bepaalt, daar er casussen zijn waarbij dit niet opgaat (Schedler, 2001: 80). In tweede plaats noemt Schedler ook armoede en sociale ongelijkheid als factoren. Hij stelt dat extreme sociale ongelijkheden en armoede de stabiliteit van de democratie ondermijnen en vult aan dat volgens meerdere analisten aandacht voor sociale en economische ongelijkheid noodzakelijk is voor democratische consolidatie (Schedler, 2001: 81). Wat het institutionele gebied betreft worden instituties volgens Schedler voornamelijk gezien als structuren die antidemocratisch gedrag bij actoren of aanmoedigen, of ontmoedigen. De focus van de analyse ligt dan op welk gedrag de instituties belonen en welk gedrag gestraft wordt (Schedler, 2001: 81).

Factoren Diamond

Volgens Diamond kan democratische consolidatie bepaald worden door te kijken naar of een democratie genoeg legitimiteit geniet onder de relevante actoren van de samenleving. Zij moeten democratie zien als “*the only game in town*”: democratie moet gezien worden als een betere optie dan de alternatieven (Diamond, 1999: 65). Om te bepalen of er genoeg democratische legitimiteit is, kijkt Diamond naar het gedrag en de attitudes van drie groepen in de samenleving: de elite, zoals hoge ambtenaren of politiek activisten; collectieve actoren, zoals partijen en organisaties; en de massa. Zo komt hij op drie attitude-indicatoren en drie gedragsindicatoren die voor hem een beeld vormen van democratische legitimiteit, waarbij voor hem de nadruk ligt op de attitude-indicatoren (Diamond, 1999: 66-68). De drie attitude-indicatoren die hij noemt zijn: a) de elite gelooft en draagt uit dat de democratie de beste regeringsvorm; b) alle politiek belangrijke groeperingen onderschrijven democratie; en c) dat meer dan 70% van de massa consistent gelooft dat de democratie te verkiezen is boven alternatieve opties en dat niet meer dan 15% van de massa een autoritaire regeringsvorm prefereert (Diamond, 1999: 69). De drie gedragsindicatoren die hij noemt zijn: d) de elite volgt democratische spelregels; e) geen politiek belangrijke groepering heeft als doel de democratie omver te werpen of gebruikt ondemocratische middelen om mach te vergaren; f) geen enkele antidemocratische organisatie wordt gesteund door een grote groep inwoners en inwoners gebruiken geen ondemocratische methoden voor politieke doeleinden (Diamond, 1999: 69).

Wat bij Diamond hierin belangrijk is, is dat de steun voor de democratie echt een geloof moet zijn dat losstaat van hoe de democratie presteert. Wanneer iemand alleen maar voor democratie is zolang het systeem hem tevreden stelt in bijvoorbeeld economisch opzicht, dan

is de steun van deze persoon 'instrumentaal' volgens Diamond. Diamond is echter op zoek naar een intrinsiek geloof in de democratie. Dat ondanks dat de democratie niet goed functioneert en het economisch niet goed gaat, men toch de democratie blijft steunen (Diamond, 1999: 169). Diamond voegt nog een factor toe die met democratische legitimiteit te maken heeft. Volgens hem bestaat er een direct verband tussen het vertrouwen in instituties en democratische legitimiteit. Licht wantrouwen is geen probleem volgens Diamond, maar groot wantrouwen is geen goed teken (Diamond, 1999: 205-207).

Diamond noemt naast deze indicatoren voor democratische legitimiteit ook nog twee structurele factoren als indicator: politieke institutionalisering en de *civil society*. Zoals gesteld is voor Diamond democratische legitimiteit noodzakelijk om een democratie geconsolideerd te kunnen noemen. Het moet dusdanig legitiem geacht worden dat "*it is very unlikely to break down*" (Diamond, 1994: 15): het is onwaarschijnlijk dat de democratie vervalst. Diamond stelt dat om tot deze toestand te komen er bepaalde structurele invloeden moeten zijn waarin dit kan gebeuren. Naast dat goede politieke institutionalisering een gunstige omgeving creëert voor democratische legitimiteit, heeft het ook een gunstig effect als het aankomt op bijvoorbeeld besluitvorming over economisch beleid en daarmee het verminderen van armoede (Diamond, 1994: 15-16). Om te bepalen of er een goede politieke institutionalisering is, zijn er volgens Diamond een aantal zaken die belangrijk zijn: a) goede politieke instituties; b) goede beleidsuitvoerders; c) een gezond partijstelsel; en d) een goed werkend rechtssysteem (Diamond, 1994: 16).

De *civil society* die Diamond noemt heeft overlap met de genoemde attitude- en gedragsfactoren, maar omdat het een vorm is van een instituut of structuur binnen de samenleving is het een structurele factor in het vraagstuk rond democratische consolidatie. Een goed functionerende *civil society* helpt volgens Diamond bij het consolideren van de democratie, hoewel het voor Diamond niet de doorslaggevende rol heeft (Diamond, 1994: 5 en 16). Het gaat bij *civil society* hoofdzakelijk om burgers die gezamenlijk in de publieke ruimte handelen (Diamond, 1994: 5). Diamond geeft een vijftal eigenschappen van een democratische *civil society*. Deze zijn voor Diamond niet eenheden die gemeten kunnen worden (Diamond, 1994: 11), maar ze kunnen wel ter indicatie dienen. Deze vijf eigenschappen zijn: a) er zijn geen groepen met antidemocratische doelen en methoden; b) niveau van geïnstitutionaliseerde organisaties, des te meer belangen in een gestructureerd en coöperatief netwerk georganiseerd kunnen worden, des te beter; c) de mate van interne democratie in de *civil society* zelf; d) des te pluralistischer, des te beter, want dit werkt

samenwerking in de hand; en e) er zijn veel verschillende verenigingen op meerdere niveaus van de samenleving (Diamond, 1994: 11-13).

Factoren Haynes

Haynes deelt de genoemde factoren in de literatuur ongeveer hetzelfde in als Schedler.

Volgens Haynes wordt er in de literatuur gesproken over een verdeling tussen verschillende aspecten van consolidatie: gedrag, attitude en constitutioneel (Haynes, 2010: 50).

Gedragsgewijs gezien is democratie geconsolideerd als er geen belangrijke spelers zijn die veel moeite doen om een ondemocratische toestand te creëren of die daarvoor geweld gebruiken (Haynes, 2010: 50). Attitudegewijs gezien wordt volgens hem een democratie als geconsolideerd gezien als de meeste inwoners geloven dat “*democratic procedures and institutions are the best means ‘to govern [their] collective life’*” en dat de steun voor alternatieven amper aanwezig is (Haynes, 2010: 50). Vervolgens spreekt Haynes van constitutionele aspecten, waarin een democratie geconsolideerd is als alle spelers gewend raken aan het oplossen van conflicten binnen de daarvoor gestelde democratische wetten en procedures (Haynes, 2010: 50).

Voor Haynes is dit echter te kort door de bocht, en hij stelt dat het democratiseringsproces gebonden is aan de structuren die invloed hebben op de politieke uitkomsten. Politieke uitkomsten hebben volgens hem altijd te maken met structurele beperkingen. Wat betreft democratische consolidatie noemt hij Merkel, die stelt dat het proces van democratische consolidatie afhankelijk is van of de belangen van de elite gewaarborgd kunnen worden in het systeem. Het voortbestaan van de democratie hangt volgens Haynes af van de bereidheid van de elite om de regels en de legitimiteit van de democratie te accepteren. Deze bereidheid wordt alleen gevormd als de belangen van de elite gewaarborgd worden binnen de democratie. Wanneer de belangen niet gewaarborgd worden, heeft de elite geen reden om de democratie te ondersteunen en is de democratie in gevaar (Haynes, 2010: 51).

Uiteindelijk noemt Haynes een zestal factoren die volgens hem essentieel zijn in een geconsolideerde democratie: a) een “*free and resourceful civil society*”, idealiter met politieke participatie van groeperingen uit de gehele breedte van de samenleving; b) een onafhankelijke politieke maatschappij met pluralisme in de partijpolitiek; c) een sterke *rule of law*, overzien door een onafhankelijk en onpartijdig rechtsstelsel die individuele- en groepsrechten beschermt; d) een competente bureaucratie dat bereid is te werken voor een democratische regering; e) een geïnstitutionaliseerde economische maatschappij, wat inhoudt

dat de overheid het economische leven overziet; en f) expliciete burgerlijke controle over het leger (Haynes, 2010: 52).

Selectie factoren

Hoewel het gegeven overzicht van de factoren in vergelijking met de gehele literatuur vrij kort is, is het voor het doel van dit onderzoek te groot. Het is noodzakelijk om factoren te selecteren en waar mogelijk samen te voegen, zodat deze makkelijker te testen zijn in de casus Mali.

In de categorie gedrag (*behavior*) zullen de volgende factoren getest worden: a) Schedlers en Diamonds eis van de afwezigheid van antidemocratisch gedrag, waarin gekeken wordt of er significante antidemocratische actoren en/of methoden aanwezig zijn, hierbij wordt gekeken naar of een actor gebruik maakt van of aanspoort tot geweld, een actor de verkiezingen ondermijnt, of de wet overtreden wordt door partijdige ambtenaren en of er een antidemocratische organisatie is die gesteund wordt door een grote groep inwoners; b) de *one-turnover test*, wat kijkt naar of er een vreedzame en democratische wisseling van de macht heeft plaatsgevonden na door de zittende partij verloren verkiezingen; en c) hoe er is gereageerd op crisissituaties en wat de uitkomst daarvan was.

In de categorie attitude (*attitude*) zullen de volgende factoren getest worden: a) de democratische legitimiteit die Schedler noemt en Diamond uitwerkt, door te kijken naar of de elite (waartoe de middelste laag van politiek belangrijke groeperingen in deze analyse ook behoort) en de massa de democratie als beste regeringsvorm zien, en of bij de laatstgenoemde minstens 70% dit vindt en niet meer dan 15% vindt dat een autoritaire vorm een beter alternatief is. Daarnaast wordt ook gekeken of men tevreden is met de democratie op dat moment en als laatste naar het vertrouwen dat men heeft in instituties; en b) een combinatie van Schedlers *strategic foundation* en Haynes' stelling over de belangen van de elite, waarin het gaat om de verhouding tussen democraten en antidemocraten, en hierin met name of de belangen van de elite gewaarborgd zijn in het democratische systeem.

In de categorie structureel (*structure*) zullen de volgende factoren getest worden: a) socio-economische factoren, waarbij gekeken wordt naar de economische situatie van het land en de mate van sociale- en economische ongelijkheid; b) politieke institutionalisering, wat draait om een gunstige omgeving voor democratische legitimiteit, met een evaluatie van het algemene beeld door te kijken naar de elementen die voor Diamond belangrijk zijn: goede politieke instituties, goed geïnformeerde en kundige beleidsuitvoerders, een gezond partijstelsel en

een goed werkend rechtssysteem; c) de door zowel Diamond als Haynes genoemde *civil society*, waarbij Diamond een aantal punten noemt die gebruikt kunnen worden als indicator van of een *civil society* degelijk functioneert: de afwezigheid van antidemocratische groepen, de mate waarin organisaties geïnstitutionaliseerd zijn, de mate van interne democratie in de *civil society*, de mate van pluralisme en de aanwezigheid van veel verschillende verenigingen; d) een expliciete civiele controle over het leger.

Mali

In de nu volgende analyse zullen de individuele factoren getest worden, zodat er in eerste plaats een beeld gevormd kan worden van de situatie in Mali en over welke factoren een rol gespeeld hebben. Hierna zal een evaluatie plaatsvinden over of de volgorde die Schedler voorstelt de juiste is.

Gedragsfactoren

Volgens het Bertelsmann Transformation Index (BTI) landrapport over Mali van 2012 waren er geen echte antidemocratische actoren in Mali rond het centrum van de macht (Zuid-Mali, waar het grootste deel van de bevolking woont). Wel waren er groeperingen die ervoor zorgden dat een verdere democratisering van het land afgeremd werd, met name islamitische religieuze leiders en internationale donoren. De Islamitische religieuze leiders stonden volgens het rapport verdere liberalisering in de weg door hun oppositie uit te spreken tegen een hervorming van de gezinswet in 2009, die onder meer de vrouwen gelijkere rechten zouden geven. Volgens het rapport hadden deze leiders geen officiële veto-macht, maar werd hun mening erg serieus genomen en doorgaans gevolgd door de meerderheid van de parlementariërs die rekening moesten houden met dat meer dan 90% van de Malinese bevolking moslim was (Bertelsmann Stiftung, 2012: 7 en 32; Vogl, 2009). Over het algemeen viel het echter mee met de politieke macht, daar zij vrij gefragmenteerd en niet goed georganiseerd waren, aldus het rapport. Verder stelden de geestelijke leiders geen twijfel aan de democratische instituties an sich, en geweld en radicale ideologieën (zoals werd uitgedragen door de transnationale islamitische rebellengroepering 'Al Qaida in de Islamitische Maghreb' (AQIM)) werden sterk veroordeeld door zowel islamitische leiders als gelovigen (Bertelsmann Stiftung, 2012: 7 en 12). De internationale donoren bemoeiden zich met de binnenlandse politiek van Mali en hiermee beïnvloedden zij volgens het rapport indirect de democratisering van Mali in negatieve zin. Uiteindelijk echter waren deze groeperingen volgens het rapport geen bedreiging voor de democratie. Alle groeperingen rond het centrum van de macht, inclusief het leger, hadden zich aan de democratie gebonden

(Bertelsmann Stiftung, 2012: 32). Freedom House bevestigt dit beeld door in het verslag van 2012 niet te spreken over significante antidemocratische actoren (Freedom House, 2012).

In tegenstelling tot het beeld in Zuidwest-Mali echter, waren in Noordoost-Mali wel twee antidemocratische groeperingen actief. Zij gebruikten geweld en erkenden de legitimiteit van de democratisch gekozen Malinese regering niet. Deze betreft de Toearegrebellen en de eerdergenoemde 'Al Qaida in de Islamitische Maghreb' (AQIM). De Toearegrebellen zijn een rebellengroepering die voortkomt uit de Toeareg etnische groepering in het noordoosten. Tussen het noordoosten en zuidwesten bestaat volgens het BTI landrapport een regionale scheidslijn die de etnische scheiding tussen de Toeareggemeenschappen in het noordoosten en de rest van de 95% van de bevolking heeft aangesterkt (Bertelsmann Stiftung, 2012: 24-25). Ook Freedom House noemt spanning tussen de Toeareg en de rest van het land (Freedom House, 2012). Daarnaast was de armoede in de noordoostelijke gebieden hoog en veel Toeareg verdienden de kost door (drugs)smokkel (Bertelsmann Stiftung, 2012: 33 en 38; Lebovich, 2013). Politieke onderhandelingen met de Toearegrebellen hebben enkele keren tot overeenkomsten geleid. In 2006 laaide het geweld in Noordoost-Mali weer op en bracht volgens het rapport het land op het randje van een burgeroorlog in 2008. Een grote militaire operatie in 2009 maakte echter een voorlopig einde aan de opstand, hoewel dit werd gezien als een bevroren conflict (Bertelsmann Stiftung, 2012: 2).

De islamitische rebellengroepering AQIM is een transnationale groep die oorspronkelijk gebaseerd was in Algerije, maar is sinds 2009 bezig invloed uit te breiden naar Malinees grondgebied. Vooral AQIM is volgens Andrew Lebovich betrokken bij de handel van drugs in de Sahel (Lebovich, 2013). De AQIM voerde sporadische aanvallen uit op het Malinese leger en politie, en heeft Westerse hulpverleners en toeristen ontvoerd (Bertelsmann Stiftung, 2012: 6; Freedom House, 2012). Volgens het rapport had echter het grootste deel van de bevolking, dat in het zuiden woont, geen last van het conflict in het noordoosten, wat afgelegen en dunbevolkt is (Bertelsmann Stiftung, 2012: 2-3). Volgens het rapport werden deze groeperingen niet gezien als bedreiging van het democratische systeem an sich en ook niet als een belangrijke politieke actor. Te meer omdat de Toearegrebellen alleen gesteund worden door een klein deel van de Toeareg bevolking, en de AQIM rebellen amper Malinese burgers in de gelederen kent (Bertelsmann Stiftung, 2012: 12).

Wanneer gekeken wordt naar of er verkiezingen ondermijnt zijn in de recente geschiedenis dienen de verkiezingen van 2007 behandeld te worden. Volgens het BTI rapport werd

president Amadou Toumani Touré in april 2007 herkozen als staatshoofd in de eerste ronde door een absolute meerderheid (71,2%). Oppositiepartijen verwierpen de verkiezingsuitslag in eerste instantie en eisten dat de uitslag ongeldig verklaard werd. Volgens hen was er fraude gepleegd en was leden van het leger bevolen dat zij op de zittende president moesten stemmen (BBC News, 2007). Begin mei vonden er protestmarsen plaats in de hoofdstad Bamako en volgens het rapport kondigde de oppositie aan dat zij de parlamentsverkiezingen zouden boycotten. De uitslag werd niet verworpen, daar buitenlandse waarnemers de verkiezingen als eerlijk bestempelden (BBC News, 2007) en uiteindelijk accepteerde de oppositie de uitslagen (Bertelsmann Stiftung, 2012). Er worden door de rapporten over de recente periode voor de val van de democratie geen gevallen van uitsluiting van de verkiezingen of manipulatie genoemd (Bertelsmann Stiftung, 2012: 8; Freedom House, 2012).

Er zijn volgens de rapporten geen aanwijzingen dat er op hoger niveau systematische overtredingen van de wet gepleegd werden door ambtenaren of politieke individuen. Het BTI landrapport noemt dat Amadou Toumani Touré in 2009 een constitutioneel hervormingstraject startte die erop gericht was om de uitvoerende macht te begrenzen (Bertelsmann Stiftung, 2012: 8).

Bij de evaluatie van de *'one-turnover test'* moet in het geval van Mali vooral gekeken worden naar de verkiezingen van 2002, toen de macht werd overgedragen van de zittende president Alpha Oumar Konaré en de zittende partij *Alliance for Democracy in Mali* (ADEMA), die de verkiezingen van 1992 en 1997 hadden gewonnen, naar de onafhankelijke kandidaat Amadou Toumani Touré in de presidentsverkiezingen en naar de politieke coalitie die geleid werd door de *Rally for Mali* partij in de parlamentsverkiezingen. Deze verkiezingen werden gezien als vrij en eerlijk en de machtsoverdracht die plaatsvond was vreedzaam en democratisch (Bertelsmann Stiftung, 2012: 3-4; Freedom House, 2012). De *'one-turnover test'* was dus in het geval van Mali gehaald in 2002.

Er zijn in Mali een aantal crises geweest, welke in te delen zijn in veiligheids crises en politieke crises. De veiligheids crises betreffen de opstand in het noordoosten van het land. De tweede Toareg opstand duurde van 1992-1996 en eindigde uiteindelijk met een overeenkomst tussen de Toaregrebellen en de Malinese overheid. Deze wordt gezien als een van de grootste successen van de toenmalige overheid (Bertelsmann Stiftung, 2012: 4). Geweld laaide echter weer op in 2006 en Mali stond zoals eerder gesteld op de rand van een burgeroorlog tussen de Toaregrebellen en het Malinese regering in het afgelegen

noordoosten. Een militair offensief van het Malinese leger in 2009 zorgde ervoor dat aan het openlijke conflict een einde kwam (Bertelsmann Stiftung, 2012: 2). Hoewel de uitkomst van de eerste crisis gezien wordt als een succes voor de regering (en dus de democratie), is die uitkomst voor de tweede onduidelijk. Enerzijds noemt het BTI rapport dat het conflict als bevroren en niet opgelost werd beschouwd (Bertelsmann Stiftung, 2012: 2), wat niet echt een succes genoemd kan worden, anderzijds noemt Freedom House dat in 2009 een vredesonderhandeling werd getekend en dat in 2010 een voormalige rebellengroepering samenwerkte met de regering om routes voor drugsmokkel te patrouilleren (Freedom House, 2012), wat wel als succes gezien kan worden. Er wordt in de rapporten echter geen melding gedaan van antidemocratisch gedrag bij relevante politieke actoren en het lijkt er niet op dat het democratisch systeem op een van deze momenten in gevaar is geweest.

Er zijn daarnaast vóór 2012 twee noemenswaardige politieke crises geweest: in 1997 en in 2007. De crisis van 1997 draaide om de verkiezingen van dat jaar, waarin zittend president Alpha Oumar Konaré van de zittende partij ADEMA een tweede termijn won. Deze verkiezingen, en de parlementsverkiezingen die later plaatsvonden, werden geboycot door verschillende oppositiepartijen (Bertelsmann Stiftung, 2012: 4; Freedom House, 2012). De crisis van 2007 die net al genoemd werd draaide om de herverkiezing voor de tweede termijn van de toen zittende president Amadou Toumani Touré. De uitslag werd uiteindelijk geaccepteerd door de oppositie (Bertelsmann Stiftung, 2012: 8). Deze twee politieke crises lieten een lichte vorm van ondermijning van de verkiezingen zien. In 1997 was deze echter erger dan in 2007, daar bij de laatste nog voor de parlementsverkiezingen de ontkenning van de uitslag werd teruggetrokken. Wanneer gekeken wordt naar het totaalplaatje, lijkt het er niet op dat Mali hele zware crises heeft gekend, los van de politieke crisis van 1997. Daarnaast zijn er geen duidelijke aanwijzingen dat de andere crises een significant gevaar hebben gevormd voor de democratie.

Kort gezegd kan worden dat, gekeken naar de gedragsfactoren, er weinig significante zaken zijn die eruit springen op dit gebied. Over het algemeen gedragen politieke actoren zich democratisch, sterker nog: er zijn weinig antidemocratische zaken te bemerken. De relevante politieke actoren zijn pro-democratisch: ze gebruiken geen geweld, misbruiken machtsposities in het ambtenarenapparaat niet voor politiek gewin en er is alleen verkiezingsondermijndend gedrag in de verkiezingen van 1997, dat op langere termijn geen grote invloed gehad lijkt te hebben op de democratie, en die in 2007 loopt met een sisser af. Al met al is er weinig antidemocratisch gedrag te bespeuren. Daarnaast wordt de *'one-turnover test'* gehaald in 2002

en leek Mali redelijk goed om te gaan met crises. Het lijkt er dus op dat aan de gedragsfactoren weinig significanten te merken was.

Attitudefactoren

Bij het beoordelen van of de democratie in Mali als democratisch legitiem beschouwd had kunnen worden, dienen we in eerste plaats naar de statistische cijfers van de steun onder de bevolking voor democratie, de steun onder belangrijke groeperingen, de tevredenheid van de bevolking met de democratie en of er ernstig wantrouwen was tegenover instituties. Hierbij wordt gebruikt gemaakt van de Afrobarometerstatistieken van vier rondes waarin Mali onderdeel was. Bij elke ronde zijn er meer Afrikaanse landen toegevoegd, dus de gemiddelden van Afrika kennen een factor die mogelijk een versturende invloed heeft. Ronde 2 is gedaan over een langere periode, met data van Mali uit 2002, maar de ronde was pas in 2004 compleet, en daar is het gemiddelde op gebaseerd.

De statistieken voor steun voor de democratie als beste systeem is te zien in tabel 1, hieronder. De steun voor de democratie had een dip in 2005. Diamond had als minimumpercentage voor democratie als beste systeem 70% ingesteld en Mali voldeed hier in 2002-2004 en in 2008 aan. In 1999-2001, en opmerkelijker: in 2005, dus echter niet. De vraag is of dit significant genoeg is om te stellen dat aan Diamonds eis niet voldaan was. Mali scoorde vanaf 2002 beter dan het gemiddelde van Afrika.

Tabel 1. Democratie beste systeem				
	Ronde 1 (1999-2001)	Ronde 2 (2002-2004)	Ronde 3 (2005)	Ronde 4 (2008)
Mali	60,7%	71,2%	68,2%	71,8%
Gemiddelde Afrika	70%	64,5%	62,6%	69,6%

Bron: Afrobarometer.org (Rondes 1 (1999-2001), 2 (2002-2004), 3 (2005) en 4 (2008))

Diamond heeft nog een minimumpercentage genoemd, namelijk dat niet meer dan 15% van de bevolking een niet-democratisch systeem als betere optie mag zien. De cijfers hiervan staan in tabel 2.

	Ronde 1 (1999-2001)	Ronde 2 (2002-2004)	Ronde 3 (2005)	Ronde 4 (2008)
Mali	15,9%	12%	17,8%	11,7%
Gemiddelde Afrika	11%	13,3%	9,7%	11,1%

Bron: Afrobarometer.org (Rondes 1 (1999-2001), 2 (2002-2004), 3 (2005) en 4 (2008))

Wanneer men deze twee tabellen in acht neemt, moet men concluderen dat op langere termijn de democratische legitimiteit een onzekerheid was. Met name de ronde van 2005 geeft slechte scores (onder de 70% en boven de 15%) en het is onzeker of dit een abnormaliteit is, of dat dit een instabiliteit in attitudes aangeeft. Wanneer men echter alleen het laatste onderzoek in acht neemt, dat van 2008, lijkt het erop dat de Malinese democratie afdoende gesteund werd door de bevolking. De vraag is dan hoe lang de periode is waarover gekeken moet worden.

Voor Diamond echter is steun voor de democratie niet genoeg. Er moet ook gekeken worden of deze steun voor de democratie ook echt een geloof in de democratie is en niet een kortstondige instelling die verdwijnt op het moment dat het even minder gaat. Of in de terminologie van Diamond: of het intrinsiek is en niet instrumenteel (Diamond, 1999: 168-170). Daarom stelt hij voor om ook naar de scores te kijken van hoe tevreden men is met de democratie, zie tabel 3.

	Ronde 1 (1999-2001)	Ronde 2 (2002-2004)	Ronde 3 (2005)	Ronde 4 (2008)
Mali	60,1%	63,1%	57,3%	50,8%
Gemiddelde Afrika	60,3%	52,8%	45,6%	47,9%

Bron: Afrobarometer.org (Rondes 1 (1999-2001), 2 (2002-2004), 3 (2005) en 4 (2008))

Wat opvalt, is dat de tevredenheid met de democratie in Mali de laatste jaren gedaald was, net zoals, maar niet zo hard als, de gemiddelden van Afrika. Het lijkt erop dat ondanks de relatief lage tevredenheid in 2008, er wel sprake was van een groot geloof onder de bevolking voor de

democratie als beste optie. Het lijkt er dan ook op dat dit geloof meer intrinsiek dan instrumenteel was.

Volgens het BTI rapport was er bij een tweetal belangrijke groeperingen steun voor de democratie: bij het leger en bij de geestelijke leiders (Bertelsmann Stiftung, 2012: 12). Zoals eerder gezegd had het leger zichzelf publiekelijk gecommitteerd aan democratie (Bertelsmann Stiftung, 2012: 32) en de geestelijke leiders stelden geen twijfel aan democratische instituties, en geweld en radicale ideologieën werden sterk veroordeeld door zowel de islamitische leiders als de gelovigen (Bertelsmann Stiftung, 2012: 7 en 12).

Het laatste aspect dat Diamond noemt als onderdeel van de democratische legitimiteit is de vraag of er een groot wantrouwen is onder de bevolking ten opzichte van instituties. In tabel 4 staan over vier instituties, namelijk het parlement, de politie, de rechtbanken en de verkiezingscommissie, het percentage onder de bevolking dat een sterk wantrouwen heeft tegenover deze instituties.

Tabel 4. Sterk wantrouwen in instituties				
	Parlement	Politie	Rechtbanken	Verkiezingscommissie
Mali	11,9%	20,8%	26,5%	15,3%
Gemiddelde Afrika	15,6%	22%	13,9%	20,7%

Bron: Afrobarometer.org, ronde 4 (2008)

Mali scoort bij het parlement en bij de verkiezingscommissie beter dan het Afrikaanse gemiddelde. Het wantrouwen tegenover de politie was ongeveer even groot, maar het wantrouwen in de rechtbanken was bijna twee keer zo groot als het Afrikaanse gemiddelde.

Al met al is het twijfelachtig of er in de democratie in Mali legitiem genoeg was om over een democratische consensus te spreken. Op een aantal belangrijke aspecten voldoet het toenmalige Mali niet aan de eisen, te denken valt aan de minimumpercentages die Diamond gesteld heeft, die aangeven dat wanneer gekeken naar 2008, een afdoende deel van de bevolking democratie ondersteund, maar wanneer gekeken over langere tijd is het de vraag of dit wel constant was. Daarnaast heerste er een groot wantrouwen jegens de rechtbanken, en daarmee in een belangrijk democratisch instituut. Aan de andere kant echter zijn er twee belangrijke groeperingen in de Malinese samenleving die de democratie ondersteunden: het

leger en de islamitische leiders, en lijkt het erop dat het geloof in de democratie in Mali intrinsiek was.

De tweede attitudefactor waarnaar gekeken dient te worden is de verhouding tussen democraten en antidemocraten, en of de belangen van de elite gewaarborgd worden binnen de democratie. Hierin is het belangrijk om zowel bestaande als potentiële antidemocratische groeperingen te benoemen. In de eerste categorie gaat het om de eerder genoemde rebellen. Hier is al veel over gezegd, dus het volstaat hier om te herhalen dat deze antidemocratische groepering te marginaal is om hier een factor in te zijn. In de tweede categorie gaat het om de islamitische leiders en het leger. Zij zijn in de Malinese samenleving de twee invloedrijkste groeperingen. Het leger doordat het wapens heeft, de geestelijken doordat ze een praktische veto hebben (Bertelsmann Stiftung, 2012: 7). De belangen van de geestelijke leiders werden tot nu toe gewaarborgd binnen de democratie. Zij waren succesvol in het blokkeren van een verbod op de doodstraf in 2008 en zijn sinds 1996 succesvol geweest in het hinderen van een hervorming van de familiewet (Bertelsmann Stiftung, 2012: 32). De slagkrach van het leger is zwak (Bertelsmann Stiftung, 2012: 38) en het kan zijn dat zij een groter budget na gaan streven. Er bevinden zich militairen op civiele politieke- en bestuursfuncties, en zo maakt ook het leger onderdeel uit van het systeem en hebben zij een goede positie om hun belangen te waarborgen (Bertelsmann Stiftung, 2012: 32). Kortgezegd lijkt het erop dat deze elite binnen dit democratische systeem goed onderdeel ervan gemaakt zijn, waardoor zij er belang bij hebben om het in stand te houden.

Het lijkt erop dat wat betreft attitudefactoren het onduidelijk is of het land gezien kan worden als (bijna) geconsolideerd of niet. Er zijn positieve signalen, zoals afdoende intrinsiek geloof in de democratie als het beste systeem in 2008 en belangrijke groeperingen die democratisch overkomen en waarvan het lijkt dat de belangen gewaarborgd zijn in het systeem, maar ook negatieve signalen, zoals data van voorgaande jaren die suggereren dat het geloof van de bevolking in de democratie toch niet zo stabiel is en een groot wantrouwen jegens de rechtbanken in Mali.

Structurele factoren

Wanneer het aankomt op sociaaleconomische factoren dient gekeken te worden naar drie verschillende aspecten: de economische situatie van het land, de verdeling van de welvaart en de sociale situatie. De economische situatie van Mali was niet goed. Het is een arm land waarin volgens de Wereldbank 77,1% van de inwoners in 2006 onder de armoedegrens

leefden (Bertelsmann Stiftung, 2012: 14). Volgens het rapport waren er een aantal factoren die hiertoe bijdragen. Ten eerste is Mali een ingesloten land: het heeft geen zeeën en was daarom sterk afhankelijk van buurlanden die wel een aansluiting met de zee hebben. Lange tijd is dit Ivoorkust geweest en dit heeft economische problemen opgeleverd toen het onrustig was in dit land. Ten tweede was de economie van Mali sterk afhankelijk van het weer, wat zorgde voor een fragiele economie. De Malinese democratie werd stabiel gehouden door geld uit het buitenland en samenwerking met het Internationaal Monetair Fonds en de Wereldbank. Ten derde is de economie van Mali wel aan het groeien, maar tegelijkertijd groeit te bevolking ook, waardoor de economische groei in relatief opzicht niet zo groot is (Bertelsmann Stiftung, 2012: 17, 18, 21 24, 37).

Economische ongelijkheid bestond er op twee vlakken. In eerste plaats tussen de rijken en armen, daar de rijkste 20% van de bevolking volgens de Wereldbank 46% van het inkomen bezit en de sociale voorzieningen slecht zijn (Bertelsmann Stiftung, 2012: 14, 15, 20). In tweede plaats was er zoals eerder genoemd een regionale economische ongelijkheid tussen het zuidwesten en het noordoosten van Mali, waarbij het noordoosten economisch veel zwakker was dan het zuidwesten. Dit heeft de etnische scheidslijn tussen de Toareg en de rest van de Malinese bevolking versterkt en leidde tot een regionaal conflict in het noordoosten (Bertelsmann Stiftung, 2012: 24 en 33).

Dan was er ook een sociale ongelijkheid, die zich vooral manifesteerde op het gebied van gendergelijkheid. De ongelijkheid tussen mannen en vrouwen was wettelijk vastgelegd en belemmerde vrouwen in hun bewegingsvrijheid. Zo waren vrouwen bijvoorbeeld ondergerepresenteerd in hoge politieke functies en was huiselijk geweld aan de orde van de dag. Er werd een poging gedaan om dit te veranderen door de familiewet te amenderen. Na een lang proces werd dit echter op democratische wijze tegengehouden door de islamitische leiders (Bertelsmann Stiftung, 2012: 7; Freedom House, 2012).

Kort gezegd blijkt dat het sociaaleconomisch niet goed was in Mali. Het had een zwakke economie, een slechte verdeling van de welvaart en er was grote ongelijkheid voor vrouwen.

De tweede structurele factor is de politieke institutionalisering. Volgens het BTI rapport kende Mali vrij zwakke politieke instituties. Er is veel verspilling door bureaucratisch conflict tussen verschillende instituties. Daarnaast functioneert het parlement niet naar behoren: het debatteerde wel over wetten, maar deed niets aan het controleren van de overheid. Ook had Mali voor een kleine populatie van ongeveer 16 miljoen inwoners (CIA, 2013) 28

ministeries die overlaptten, met tot gevolg interne conflicten die de daadkracht van de overheid niet ten goede kwam (Bertelsmann Stiftung, 2012: 11). Een van de grootste problemen in de instituties was alleen toch wel de wijdverbreide corruptie. Mali stond op de 118^e plek uit 183 landen in de *Corruption Perceptions Index* van *Transparency International* in 2011 (Bertelsmann Stiftung, 2012: 31; Freedom House, 2012). Het partijstelsel was volgens het rapport enorm gefragmenteerd en speelden partijen in de politieke praktijk een marginale rol, doordat het ze niet lukte om de belangen van het volk te vertalen naar de politiek (Bertelsmann Stiftung, 2012: 10 en 37). Ook het rechtssysteem liet te wensen over volgens het rapport. Het was zwak en op lokaal niveau werden de rechtbanken van de staat vaak ingewisseld voor lokale verenigingen die recht spraken op basis van traditionele gewoonten. Oorzaken die hiervoor genoemd worden zijn corruptie, een tekort aan professionaliteit en een tekort aan middelen (Bertelsmann Stiftung, 2012: 10). Het lijkt erop dat Mali een erg zwakke politieke institutionalisering kende.

De derde structurele factor betreft de *civil society*. In Mali was deze in redelijke mate aanwezig. Zoals eerder vastgesteld waren er praktisch geen antidemocratische spelers aanwezig in de samenleving. Verder waren er een aantal organisaties goed geïnstitutionaliseerd, het lichtend voorbeeld hierin waren de religieuze groeperingen, die ondanks dat ze geen officiële politieke macht hebben, toch de hervorming van de familiewet op een democratische manier tegen hebben weten te houden. Daarbij zijn er sinds de democratische transitie in 1991-1992 altijd al vakbonden en andere verenigingen geweest (Bertelsmann Stiftung, 2012: 7 en 25). De Malinese samenleving werd volgens het rapport gekarakteriseerd door tolerantie en een overleggingscultuur. Politiek was consensus georiënteerd en dit was ook terug te vinden tussen politieke actoren en verenigingen (Bertelsmann Stiftung, 2012: 26 en 31). Tijdens de transitie van 1991-1992 zijn er volgens het rapport veel *civil society* organisaties ontstaan, die tot maart 2012 bijdroegen aan het pluralisme in de Malinese samenleving. En omdat Mali volgens het rapport een vrijwel ongelimiteerde vrijheid had wat betreft verenigen en vergaderen, was er een grote hoeveelheid organisaties: aan het einde van 2010 waren er 8.542 verenigingen en 123 politieke organisaties geregistreerd (Bertelsmann Stiftung, 2012: 9 en 25; Freedom House, 2012).

De laatste structurele factor is de expliciete controle van het civiele democratische systeem over het leger. Zoals eerder gemeld was dit in Mali niet het geval. Het leger had invloed in de civiele overheid doordat militairen zich bevonden op verschillende lagen van het politieke systeem en het ambtenarenapparaat (Bertelsmann Stiftung, 2012: 32).

Al met al kan gezegd worden dat op structureel niveau veel mis zat in Mali. Wat structurele factoren betreft staat redelijk vast dat Mali niet geconsolideerd was, ondanks dat er een volgens de standaarden van Diamond vrij redelijke *civil society* aanwezig was in de samenleving. Uiteindelijk lijkt het erop dat de economische situatie en met name de regionale ongelijkheid tussen het noordoosten en het zuidwesten van Mali, gecombineerd met een etnische scheidslijn, een belangrijke rol gespeeld hebben in de val van de Malinese democratie. Veel schrijvers echter noemen dit niet de directe oorzaak. De directe oorzaak is volgens hen het ineenstorten van de militaire structuur in Libië, waardoor wapendepots geplunderd konden worden en een deel van deze wapens uiteindelijk terecht kwamen bij de rebellen, zowel de Toareg als de transnationale AQIM. Het leger was volgens hen vervolgens niet sterk genoeg om hier weerstand tegen te bieden en dit werd aangegrepen door een aantal soldaten als excuus om de macht te grijpen (Caryl, 2012; Mann, 2012; McDonald, 2013; Meldrum, 2012; Melley, 2012). Dat het leger directe invloed had in het democratische systeem door militairen die op posities in het civiele systeem zaten, zal de coup niet bepaald in de weg hebben gezeten.

Conclusie

Volgens Andreas Schedler zijn gedragsfactoren de beste indicatoren voor het bepalen van of een democratie geconsolideerd is. Idealiter wordt dit ondersteund door ook een geconsolideerd beeld op het gebied van de attitude- en de structurele factoren.

De *case study* naar Mali suggereert echter een ander beeld. In dit onderzoek zijn factoren uit de drie categorieën van Schedler getest aan de hand van de vervallen democratie van Mali. Bij de gedragsfactoren is gekeken naar of er significante antidemocratische actoren aanwezig waren in Mali. Dit bleek niet het geval. Zowel het leger als de geestelijke leiders hadden zich uitgesproken voor democratie en handelden daar naar. De Toaregrebellen en de AQIM-rebellen in het noordoosten van het land bleken teveel in een gemarginaliseerde positie te zitten om een direct gevaar te zijn voor de Malinese democratie. Verder hebben politieke actoren zich, afgezien van incidenten, tijdens verkiezingen aan de democratische regels gehouden. De *'one-turnover test'*, waarbij gekeken wordt naar of er een democratische en vreedzame wisseling van de macht heeft plaatsgevonden, was gehaald in 2002. Daarnaast zijn er vier crisissituaties geweest, waarin twee geen gevaar bleken voor het democratische regime, een relatief snel overwaarde en de laatste wel van enige impact was, maar dat was alweer een tijdje geleden. Uiteindelijk viel bij de gedragsfactoren weinig onheil te ontdekken.

Bij de attitudefactoren is er onder andere gekeken naar of er sprake is van democratische legitimiteit. Het bleek dat het beeld dat naar voren kwam wat onzeker was. Wanneer gefocust op alleen 2008, bleek dat de minimale noodzakelijke steun (minstens 70% steunt de democratie, maximaal 15% is voor een niet-democratische vorm) gehaald was, en bleek het enige probleem te zijn dat een groot deel van de bevolking geen vertrouwen heeft in de rechtbanken. Wanneer er echter gekeken werd naar een langere periode, bleek dat in 2005 de minimale noodzakelijke steun niet werd gehaald. Daar stond dan echter weer tegenover dat de belangen van de elite goed gewaarborgd leken in de democratie, en dat er vanuit de elite geen dreiging te verwachten was. Bij de attitudefactoren was wel onheil te ontdekken, maar waren toch niet eenduidig genoeg om een zekerheid te zijn.

Bij de structurele factoren is er gekeken naar onder meer sociaaleconomische factoren: de economische situatie, economische gelijkheid en sociale gelijkheid. Op elk van deze punten is het beeld negatief. Mali had een zwakke, fragiele economie die staande werd gehouden door buitenlands geld. Er was een grote economische ongelijkheid en hierbij was vooral de regionale ongelijkheid tussen het noordoosten en zuidwesten van belang. Hier werd namelijk een etnische scheidslijn door gesterkt. Op sociaal gebied was er in Mali vooral ongelijkheid tussen mannen en vrouwen. Verder wordt er bij structurele factoren gekeken naar politieke institutionalisering, die door zwakke politieke instituties, corruptie, en een te gefragmenteerde overheid zwak was, en naar de aanwezigheid van een redelijk functionerende *civil society*. Dit laatste is het enige positieve op het gebied van structurele factoren. De *civil society* was namelijk vrij actief in Mali. Als laatste werd er gekeken naar of de civiele regering de controle had over het leger. Dit bleek niet het geval, daar het leger een aantal politieke en bestuurlijke posities vervulde in het civiele systeem.

Hierbij dan de beantwoording van de hoofdvraag: “Waaraan had gezien kunnen worden dat Mali niet geconsolideerd was?” Al met al kan gezegd worden dat de studie naar de casus Mali sterk suggereert dat dit voornamelijk gezien had kunnen worden aan de structurele factoren, en met name de regionale ongelijkheid tussen het noordoosten en het zuidwesten, waardoor daar rebellen opkwamen die in dat afgelegen gebied onrust creëerden. De klap kwam echter na de val van de militaire structuur van Libië, toen de rebellen krachtige wapens tot hun beschikking kregen. Een zwak leger dat wel ingebed zat in de civiele politieke structuur zorgde waarschijnlijk voor een situatie waarin een coup gepleegd kon worden.

Heeft Schedler zijn categorie dan op de juiste wijze ingedeeld? Deze *case study* lijkt te suggereren dat in het geval van Mali dit niet het geval is. Het lijkt erop dat wat betreft de casus Mali de structurele factoren de beste indicatoren waren om te testen of Mali geconsolideerd was.

Bibliografie

- Afrobarometer (2001) "Afrobarometer Round 1 Merged 1999-2001" <<http://www.afrobarometer.org/data/round-1-merged>> (17 juni 2013)
- Afrobarometer (2002) "Afrobarometer Round 2 Mali 2002" <<http://www.afrobarometer.org/data/data-by-country/mali/448-mali-round-2-data-2002>> (17 juni 2013)
- Afrobarometer (2004) "Afrobarometer Round 2 Merged 2004" <<http://www.afrobarometer.org/data/round-2-merged>> (17 juni 2013)
- Afrobarometer (2005) "Afrobarometer Round 3 Merged 2005" <<http://www.afrobarometer.org/data/round-3-merged>> (17 juni 2013)
- Afrobarometer (2008) "Afrobarometer Round 4 Merged 2008" <<http://www.afrobarometer.org/data/data-rounds-merged>> (17 juni 2013)
- BBC News (2007) "Mali opposition seeks poll re-run" <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/6623603.stm>> (17 juni 2013)
- Bertelsmann Stiftung (2012) 'BTI 2012 – Mali Country Report' <<http://www.bti-project.org/fileadmin/Inhalte/reports/2012/pdf/BTI%202012%20Mali.pdf>> (23 mei 2013)
- Caryl, Christian. (2012) "The Lesson from Mali: Do No Harm." <http://www.foreignpolicy.com/articles/2012/04/11/the_lesson_from_mali_do_no_harm> (17 juni 2013)
- CIA World Fact Book (2013) "Mali" <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ml.html>> (17 juni 2013)
- Collier, David, en Steven Levitsky (1997) "Democracy with Adjectives: conceptual innovation in comparative research", *World Politics* 49: 430-451
- Diamond, Larry (1994) "Toward Democratic Consolidation" *Journal of Democracy*, 5.3: 4-17
- Diamond, Larry (1999) *Developing Democracy: Towards Consolidation* (Baltimore: The John Hopkins University Press)
- Elklit, Jorgen, en Palle Svensson (1997) "What Makes Elections Free and Fair?", *Journal of Democracy* 8.3: 32-46.
- Freedom House (2012) 'Freedom Report Mali 2012' <<http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2012/mali>> (23 mei 2013)
- Freedom House (2013) 'Freedom Report Mali 2013' <<http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2013/mali>> (23 mei 2013)
- Haynes, Jeffrey. (2010) "Democratic consolidation in Africa: The Problematic Case of Ghana." *Commonwealth & Comparative Politics*, 41:1, 48-76
- Lebovich, Andrew. (2013) "Mali's Bad Trip." <http://www.foreignpolicy.com/articles/2013/03/15/mali_s_bad_trip> (17 juni 2013)

Mann, Gregory. (2012) "The Mess in Mali." <
http://www.foreignpolicy.com/articles/2012/04/05/the_mess_in_mali> (17 juni 2013)

McDonald, Steve. 2013. 'Africa's Long Spring' in *The Wilson Quarterly*, Winter 2013, geen paginanummer

Meldrum, Andrew. (2012) "West Africa struggles against coups" <
<http://www.globalpost.com/dispatch/news/regions/africa/120416/west-africa-struggles-against-coups>> (17 juni 2013)

Melly, Paul. (2012) "Mali: Is there a Route Back to Democratic Stability?" <
<http://www.chathamhouse.org/media/comment/view/182620>>

National Democratic Institute (2013) "Mali" < <http://www.ndi.org/mali>> (17 juni 2013)

Pringle, Robert. (2006) "Mali's Unlikely Democracy." *Wilson Quarterly* 30, no. 2: 31-39.

Reporters Without Borders. (2010) "Press Freedom Index 2010" <
http://en.rsf.org/spip.php?page=classement&id_rubrique=1034> (17 juni 2013)

Schedler, Andreas (1998) "What is Democratic Consolidation?", *Journal of Democracy* 9.2: 91-107

Schedler, Andreas (2001) "Measuring Democratic Consolidation", *Studies in Comparative International Development* 36.1: 66-92

Vogl, Martin (2009) "Mali women's rights bill blocked" <
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/8223736.stm>> (17 juni 2013)

Democratisch verval in Mali

Een onderzoek naar het meten van democratische consolidatie

Student: R.H. Schoemaker

Studentnummer: s0935433

E-mail: robinschoemaker@gmail.com / r.h.schoemaker@umail.leidenuniv.nl

Vak: Bachelorproject Vergelijkende Politicologie

Deelprojectdocent: Dr. O.B.R.C. van Cranenburgh

Datum: 17 juni 2013

Aantal woorden: 8765

Democratisch verval in Mali

Op 22 maart 2012 werd de internationale gemeenschap opgeschrikt door een onverwachte militaire coup in Mali. Kapitein Amadou Sango zette de democratisch gekozen regering van president Amadou Toumani Touré af, schortte de grondwet op en vormde een junta die het land moest regeren (Freedom House, 2013). Mali werd tot dat moment gezien als een voorbeelddemocratie in West-Afrika en een dergelijk abrupt einde van de democratie kwam als een schok (Bertelsmann Stiftung, 2012:2; Caryl, 2012; Mann, 2012). De vraag rijst of deze discontinuïteit van de democratie in Mali voorzien of op zijn minst verwacht had kunnen worden.

In de wetenschappelijke literatuur omtrent democratisering wordt indirect aandacht besteed aan onder andere deze vraag, en dit gebeurt met name in het debat rond democratische consolidatie. In dit debat wordt gezocht naar welke factoren in een democratie een goede indicator zijn om te bepalen of een democratie geconsolideerd is of niet. Geconsolideerd wil zeggen: dat er een hoge verwachting is dat het land democratisch blijft, zelfs al doen zich crisissituaties voor. In de literatuur rond dit debat worden veel verschillende factoren als indicator genoemd, maar dit heeft een oerwoud aan mogelijke indicatoren gecreëerd. Het is niet duidelijk naar welke factoren uiteindelijk gekeken moet worden.

Zoals gesteld is Mali in het rijtje democratieën een onverwachte afvaller. Wanneer men keek naar Mali zag men blijkbaar afdoende aanwijzingen om een positieve verwachting op te stellen. Hierom lijkt het erop dat Mali een goede casus is om te onderzoeken. Immers, wanneer men verwacht dat een democratie het niet gaat halen, zijn er waarschijnlijk meerdere factoren die daarop wijzen, wat vervolgens in een onderzoek minder duidelijkheid creëert in welke factoren er echt belangrijk zijn. In die zin geldt dat des te minder verwacht werd dat een democratie een zogenoemde 'breakdown' zou hebben, des te nuttiger de casus is om te bestuderen. Om hierin een volledig en bruikbaar plaatje te creëren, is een *case study* essentieel. Met een *case study* kan gekeken worden naar een veelheid van factoren en kan er in de context van een bepaald land naar deze factoren gekeken worden. Factoren staan niet los van elkaar of van hun context, en het is daarom belangrijk deze context mee te nemen.

Door te kijken naar Mali als een *deviant case* in een *case study*, hoopt dit onderzoek dus verschillende factoren te kunnen bekijken en in zekere zin te 'testen', om uiteindelijk antwoord te kunnen geven op de vraag "Waaraan had gezien kunnen worden dat Mali niet geconsolideerd was?" Het doel van dit onderzoek is om bij te dragen aan de

wetenschappelijke discussie rondom welke factoren een goede indicator zijn voor democratische consolidatie, hier meer duidelijkheid in te creëren en uiteindelijk bij te dragen aan een betere beoordeling op beleidsniveau over op welke factoren gefocust moet worden in de pogingen om een instabiele democratie stabiel te maken.

Er zal getracht worden de vraag als volgt te beantwoorden. Eerst wordt de relevante literatuur rond dit onderwerp behandeld in het theoretische kader en wordt een selectie van factoren gemaakt. De genoemde factoren zullen vervolgens empirisch getoetst worden in de casus Mali, gekeken naar de periode tot ruim voor de coup van maart 2012. Deze toetsing zal gedaan worden met data voornamelijk uit het Bertelsmann Transformation Index (BTI) landrapport over Mali uit 2012 van de Bertelsmann Stiftung, het rapport over Mali in 2012 van Freedom House en de Afrobarometers van Afrika. Bij allen betreft het data over de periode vóór de coup. Deze zullen waar nodig ondersteund worden door secundaire literatuur van experts op het gebied van Mali. Uiteindelijk zal in de conclusie de hoofdvraag beantwoord worden.

Theoretisch kader

Er zijn drie aspecten die behandeld zullen worden in het theoretisch kader van dit onderzoek: in eerste plaats de definitie van democratie; in tweede plaats de definitie van (democratische) consolidatie; en in derde plaats een selectie aan factoren die genoemd worden door Schedler, Diamond en Haynes.

Democratie

In de wetenschappelijke literatuur is de definitie van ‘democratie’ alles behalve vastgesteld. Definities tussen onderzoeken verschillen vaak op operationeel en conceptueel niveau. Er zijn twee verschillende soorten definities in de literatuur: een ‘rijke’ (of maximale) definitie, waarin aan veel verschillende aspecten voldaan moet worden voordat een land een democratie genoemd kan worden, en een ‘arme’ (of minimale/procedurele) definitie van democratie, waarin slechts aan enkele aspecten voldaan moet worden.

De arme definitie is bij een breed scala aan schrijvers gebaseerd op de definitie van Robert Dahl: ‘vrije en eerlijke verkiezingen’ en ‘civiele en politieke rechten’ (Collier en Levitsky, 1997: 434). Er is rond deze definitie echter een controverse rond de conceptualisatie en operationalisatie van deze termen. De vraag is bijvoorbeeld welke civiele en politieke rechten aanwezig behoren te zijn, of wanneer er genoeg overtredingen van deze rechten hebben plaatsgevonden om te concluderen dat een land deze niet meer afdoende garandeert. Zelfs al

wordt louter gekeken naar ‘vrije en eerlijke verkiezingen’ als criterium zijn er problemen. Auteurs gebruiken allemaal andere criteria om ‘vrije en eerlijke verkiezingen’ te bepalen. En zelfs als er consensus gevonden wordt op het conceptuele en operationele vlak, is het volgens Elklit en Svensson vervolgens lastig om te meten hoe open en eerlijk verkiezingen zijn, voornamelijk doordat het plaats heeft in een unieke situatie, wat betekent dat een bepaalde formule toepassen gewoon niet kan (1997: 43).

Bij de rijke definitie van democratie worden er in de literatuur meer eisen gesteld aan een land voordat het als democratie wordt gezien. Genoemd worden aspecten als: een onafhankelijke rechterlijke macht en persvrijheid. Dit vormt echter een probleem. Het is begrijpelijk vanuit normatieve motieven om veel eisen te stellen aan democratie: des te rijker de definitie van democratie, des te waardevoller het begrip. Praktisch gezien is het echter moeilijk te meten en, mede door de vele verschillende visies, is het wetenschappelijk onhandig om goed en vergelijkbaar onderzoek te kunnen doen (Collier en Levitsky, 1997: 448).

Omdat de rijke definitie praktisch moeilijk te meten is en wetenschappelijk onhandig om onderzoek te kunnen doen, zal deze paper een arme definitie hanteren die niet teveel eisen stelt. Een land is een democratie als de verkiezingen vrij en eerlijk beschouwd worden, en als er geen duidelijke schendingen zijn van civiele en politieke rechten. Volgens veel bronnen was dit voor het Mali van voor maart 2012 het geval. De verkiezingen werden daar gezien als vrij en eerlijk en werd gezien als een van de meest vrije samenlevingen in Afrika, waarin vrijheid van meningsuiting en persvrijheid hoog in het vaandel stonden (Bertelsmann Stiftung, 2012: 8 en 9; Freedom House, 2012; McDonald, 2013; National Democratic Institute, 2013; Pringle, 2006). Zo stond Mali in 2010 in de Press Freedom Index van Reporters Without Borders op een gedeelde 26^e plek, boven Polen (32^e), Frankrijk (44^e) en Italië (49^e) (Reporters Without Borders, 2010).

Consolidatie

Wanneer het aankomt op de definitie van consolidatie zijn er binnen het debat volgens Schedler twee verschillende benaderingen te herkennen: een ‘negatieve’ – en een ‘positieve’ benadering. Schedler komt op deze tweedeling door te kijken naar een eendimensionale lijn van wat hij noemt ‘*democraticness*’ (1998: 93), of met andere woorden: mate van democratie. Aan de ene kant (de negatieve horizon) plaatst hij autoritarisme als uiterste van wat democraten niet willen, en aan de andere kant (de positieve horizon) plaatst hij de geavanceerde democratie als uiterste waar democraten naartoe streven. Tussen deze twee

uitersten zitten nog twee subvormen: respectievelijk een electorale democratie en een liberale democratie. Uitweiden over wat de criteria voor deze vormen zijn gaat te ver voor dit onderzoek, maar waar het uiteindelijk op neerkomt, is dat voor elk van deze typen geldt dat het type (of de types) links van hen iets is dat de democraten willen vermijden, en het type (of types dat rechts van het staat) iets is dat de democraten willen bereiken. Zo staat bijvoorbeeld de electorale democratie aan de negatieve horizon van de liberale democratie (wat inhoudt dat zij dit willen mijden) en staat de geavanceerde democratie aan de positieve horizon (waar zij naar streven) (Schedler, 1998: 93).

Hier komen de termen ‘negatieve consolidatie’ en ‘positieve consolidatie’ in zicht. Negatieve consolidatie focust zich op de negatieve horizon en houden zich bezig met het voorkomen van een regressie van de democratie. Er wordt gekeken naar factoren die er op wijzen dat een regressie plaats kan hebben. Positieve consolidatie focust zich op de positieve horizon en daarmee op een verdere ontwikkeling van de democratie. Wanneer gekeken wordt naar of een land geconsolideerd is, doet men dat voornamelijk naar in welke mate het land verder democratiseert (Schedler, 1998: 104-105).

Schedler betoogt dat de negatieve benadering verkozen moet worden boven de positieve. Het gaat volgens hem bij consolidatie in eerste plaats over het verzekeren van de democratische aspecten die gevormd zijn, zodat deze niet terugvallen in een autoritaire setting. Voor Schedler moet consolidatie gaan over de verwachting van het voortbestaan van het systeem, omdat dit qua concept en meetbaarheid beter onderzocht kan worden (1998: 103). Deze paper zal Schedler hierin volgen. Dit onderzoek richt zich op wat de zwakke schakel is geweest in de Malinese democratie. De focus ligt daarmee op welke indicator een democratische breakdown, een verschuiving naar een negatieve horizon, had kunnen ‘voorspellen’, niet op wat de democratie completer of ‘beter’ had kunnen maken.

Factoren algemeen

Zoals eerder gesteld, zijn er in de literatuur veel factoren die als indicator voor democratische consolidatie genoemd worden. Het is onmogelijk om alle mogelijke factoren te behandelen, daarom is er na een scan door de literatuur voor gekozen om te focussen op de factoren genoemd door Schedler, Diamond en Haynes. De nu volgende behandeling van deze auteurs zal gebruikmaken van de categorisatie van factoren die Schedler aandraagt, namelijk een verdeling van verschillende factoren in drie categorieën: *behavioral* (waarbij gekeken wordt naar het gedrag van verschillende actoren), *attitudinal* (waarin gekeken wordt naar de attitude

van verschillende actoren) en *structural* (waarin gekeken wordt naar verschillende structurele facetten in een land) (Schedler, 2001: 69).

Factoren Schedler

Volgens Schedler kan democratische consolidatie gemeten worden door te kijken naar welke factoren zorgen voor democratische stabiliteit. De inhoudelijke beoordeling van deze factoren zorgt voor een beeld op basis waarvan een verwachting opgesteld kan worden over de toekomst van de democratie (Schedler, 2001: 69). Schedler noemt drie soorten factoren: *behavioral* (gedrag), *attitudinal* (attitude) en *structural* (structurele). Hij plaatst deze in een causaal verband, met structurele factoren die de attitudes van de actoren beïnvloeden, waarna deze actoren dit uiten in gedrag. Het gedrag van de politieke actoren maakt volgens Schedler de democratie, want zonder democratische actoren geen democratie. Daarom zijn voor hem de gedragsfactoren de meest belangrijke indicatoren (Schedler, 2001: 69-70). Attitudefactoren en structurele factoren ziet hij als aanvullende factoren, die niet zo doorslaggevend zijn als gedragsfactoren (Schedler, 2001: 85).

Bij de gedragsfactoren draait het volgens Schedler voornamelijk om wat verschillende auteurs '*behavioral consolidation*' noemen. Dit houdt in dat als alle relevante actoren van de democratie zich aan de democratische basisregels houden, een democratie als geconsolideerd gezien worden. Als er politieke spelers zijn die antidemocratisch gedrag vertonen, dan is dat een aanwijzing dat de democratie in moeilijkheden is (Schedler, 2001: 70). Om te bepalen of er antidemocratisch gedrag aanwezig is in de democratie, kijkt Schedler naar drie indicatoren: a) het gebruik van politiek geweld (hierbij valt te denken aan politieke moordaanslagen en rellen); b) het ondermijnen van verkiezingen (hetzij door deze te boycotten, anderen uit te sluiten of de uitslag te manipuleren); en c) '*the transgression of authority*', waarbij gekeken wordt of publieke ambtenaren of politici op regelmatige basis de wet (met name het staatsrecht) overtreden. Schedler is zich bewust van de vraag wanneer antidemocratisch gedrag dusdanig ernstig is dat men zich zorgen moet maken over de democratie. Volgens hem draait het hierbij om de context waarin het antidemocratische gedrag plaatsvindt. Het is die context die bepaalt of bijvoorbeeld geweld een bedreiging is. Schedler noemt hier als voorbeeld het ETA-terrorisme in Spanje dat, ondanks dat dit een grote impact heeft op het land, geen serieus gevaar is voor de Spaanse democratie (Schedler, 2001: 72).

Naast deze indicatoren die focussen op specifiek antidemocratisch gedrag van actoren, noemt Schedler ook nog twee andere indicatoren voor '*behavioral consolidation*'. Dit zijn: d) de

'one-turnover test', wat inhoudt dat een vreedzame en democratische wisseling van de macht na verkiezingen een goede indicator is voor democratische consolidatie; en e) hoe een democratie, of beter gezegd: de verschillende politieke actoren, reageren op politieke crisissituaties en in welke staat de democratie uit de crisis komt. Schedler stelt over laatstgenoemde dat wanneer een politieke crisis zich voordoet er twee zaken zijn waarnaar gekeken wordt. In eerste plaats de politieke actoren, die tijdens een crisis mogelijk een kant moeten kiezen, waarbij volgens hem de mogelijkheid bestaat dat verborgen voorkeuren het daglicht zien (Schedler, 2001: 72-73). In tweede plaats naar hoe de democratie uit de crisis komt: sterker of zwakker. Volgens Schedler laat de eerste uitkomst zien dat een democratie opgewassen is tegen een crisissituatie en daarnaast heeft dat feit het effect op mogelijke antidemocratische actoren dat het risico van bijvoorbeeld het plegen van een coup het nemen niet waard is (Schedler, 2001: 73-74).

Bij de attitudefactoren wordt volgens Schedler gekeken naar de fase vóór vertoond gedrag. Politieke actoren worden onderzocht op antidemocratische attitudes, welke mogelijk (toekomstig) antidemocratisch gedrag aanduiden. Schedler stelt dat de factoren op te delen zijn in drie verschillende niveaus: a) *normative foundations*; b) *strategic foundations*; en c) *cognitive foundations* (2001: 75). Bij *normative foundations* wordt gekeken naar steun voor de democratie onder de bevolking en onder de elite, en met name de steun van democratie boven elke andere staatsvorm (Schedler, 2001: 76). Bij *strategic foundations* wordt volgens Schedler voornamelijk gekeken naar hoe democraten en niet-democraten zich tot elkaar verhouden, met name rond de vraag of de belangen van de verschillende actoren beschermd zijn in de democratie. Een proces binnen consolidatie is ervoor te zorgen dat vijanden van de democratie aandeelhouders worden door hun belangen in het systeem mee te nemen en ervoor te zorgen dat hun belangen vervuld worden in het systeem. Zo hebben zij er minder belang in om een antidemocratische route te volgen om hun interesses en belangen te beschermen, dan wel te vervullen (Schedler, 2001: 76-77). Ten slotte wordt bij *cognitive foundations* gekeken naar de mate waarin de mensen in een democratie verwachten dat de democratie zal blijven bestaan (Schedler, 2001: 78).

Bij de structurele factoren wordt er volgens Schedler niet direct gekeken naar actoren, maar naar zaken en condities die de actoren beïnvloeden. Hij stelt dat hierin gekeken wordt naar factoren op a) socio-economisch en b) op institutioneel gebied. Op socio-economisch gebied wordt gekeken naar in eerste plaats de economie. Volgens Schedler klopt de stelling van Lipset, namelijk dat hoe beter de economische situatie is van een natie, des te groter is de kans

dat de democratie daar staande blijft, over het algemeen. Hij stelt echter dat de economie het uiteindelijke lot voor een land niet bepaalt, daar er casussen zijn waarbij dit niet opgaat (Schedler, 2001: 80). In tweede plaats noemt Schedler ook armoede en sociale ongelijkheid als factoren. Hij stelt dat extreme sociale ongelijkheden en armoede de stabiliteit van de democratie ondermijnen en vult aan dat volgens meerdere analisten aandacht voor sociale en economische ongelijkheid noodzakelijk is voor democratische consolidatie (Schedler, 2001: 81). Wat het institutionele gebied betreft worden instituties volgens Schedler voornamelijk gezien als structuren die antidemocratisch gedrag bij actoren of aanmoedigen, of ontmoedigen. De focus van de analyse ligt dan op welk gedrag de instituties belonen en welk gedrag gestraft wordt (Schedler, 2001: 81).

Factoren Diamond

Volgens Diamond kan democratische consolidatie bepaald worden door te kijken naar of een democratie genoeg legitimiteit geniet onder de relevante actoren van de samenleving. Zij moeten democratie zien als *“the only game in town”*: democratie moet gezien worden als een betere optie dan de alternatieven (Diamond, 1999: 65). Om te bepalen of er genoeg democratische legitimiteit is, kijkt Diamond naar het gedrag en de attitudes van drie groepen in de samenleving: de elite, zoals hoge ambtenaren of politiek activisten; collectieve actoren, zoals partijen en organisaties; en de massa. Zo komt hij op drie attitude-indicatoren en drie gedragsindicatoren die voor hem een beeld vormen van democratische legitimiteit, waarbij voor hem de nadruk ligt op de attitude-indicatoren (Diamond, 1999: 66-68). De drie attitude-indicatoren die hij noemt zijn: a) de elite gelooft en draagt uit dat de democratie de beste regeringsvorm; b) alle politiek belangrijke groeperingen onderschrijven democratie; en c) dat meer dan 70% van de massa consistent gelooft dat de democratie te verkiezen is boven alternatieve opties en dat niet meer dan 15% van de massa een autoritaire regeringsvorm prefereert (Diamond, 1999: 69). De drie gedragsindicatoren die hij noemt zijn: d) de elite volgt democratische spelregels; e) geen politiek belangrijke groepering heeft als doel de democratie omver te werpen of gebruikt ondemocratische middelen om mach te vergaren; f) geen enkele antidemocratische organisatie wordt gesteund door een grote groep inwoners en inwoners gebruiken geen ondemocratische methoden voor politieke doeleinden (Diamond, 1999: 69).

Wat bij Diamond hierin belangrijk is, is dat de steun voor de democratie echt een geloof moet zijn dat losstaat van hoe de democratie presteert. Wanneer iemand alleen maar voor democratie is zolang het systeem hem tevreden stelt in bijvoorbeeld economisch opzicht, dan

is de steun van deze persoon ‘instrumentaal’ volgens Diamond. Diamond is echter op zoek naar een intrinsiek geloof in de democratie. Dat ondanks dat de democratie niet goed functioneert en het economisch niet goed gaat, men toch de democratie blijft steunen (Diamond, 1999: 169). Diamond voegt nog een factor toe die met democratische legitimiteit te maken heeft. Volgens hem bestaat er een direct verband tussen het vertrouwen in instituties en democratische legitimiteit. Licht wantrouwen is geen probleem volgens Diamond, maar groot wantrouwen is geen goed teken (Diamond, 1999: 205-207).

Diamond noemt naast deze indicatoren voor democratische legitimiteit ook nog twee structurele factoren als indicator: politieke institutionalisering en de *civil society*. Zoals gesteld is voor Diamond democratische legitimiteit noodzakelijk om een democratie geconsolideerd te kunnen noemen. Het moet dusdanig legitiem geacht worden dat “*it is very unlikely to break down*” (Diamond, 1994: 15): het is onwaarschijnlijk dat de democratie vervalst. Diamond stelt dat om tot deze toestand te komen er bepaalde structurele invloeden moeten zijn waarin dit kan gebeuren. Naast dat goede politieke institutionalisering een gunstige omgeving creëert voor democratische legitimiteit, heeft het ook een gunstig effect als het aankomt op bijvoorbeeld besluitvorming over economisch beleid en daarmee het verminderen van armoede (Diamond, 1994: 15-16). Om te bepalen of er een goede politieke institutionalisering is, zijn er volgens Diamond een aantal zaken die belangrijk zijn: a) goede politieke instituties; b) goede beleidsuitvoerders; c) een gezond partijstelsel; en d) een goed werkend rechtssysteem (Diamond, 1994: 16).

De *civil society* die Diamond noemt heeft overlap met de genoemde attitude- en gedragsfactoren, maar omdat het een vorm is van een instituut of structuur binnen de samenleving is het een structurele factor in het vraagstuk rond democratische consolidatie. Een goed functionerende *civil society* helpt volgens Diamond bij het consolideren van de democratie, hoewel het voor Diamond niet de doorslaggevende rol heeft (Diamond, 1994: 5 en 16). Het gaat bij *civil society* hoofdzakelijk om burgers die gezamenlijk in de publieke ruimte handelen (Diamond, 1994: 5). Diamond geeft een vijftal eigenschappen van een democratische *civil society*. Deze zijn voor Diamond niet eenheden die gemeten kunnen worden (Diamond, 1994: 11), maar ze kunnen wel ter indicatie dienen. Deze vijf eigenschappen zijn: a) er zijn geen groepen met antidemocratische doelen en methoden; b) niveau van geïnstitutionaliseerde organisaties, des te meer belangen in een gestructureerd en coöperatief netwerk georganiseerd kunnen worden, des te beter; c) de mate van interne democratie in de *civil society* zelf; d) des te pluralistischer, des te beter, want dit werkt

samenwerking in de hand; en e) er zijn veel verschillende verenigingen op meerdere niveaus van de samenleving (Diamond, 1994: 11-13).

Factoren Haynes

Haynes deelt de genoemde factoren in de literatuur ongeveer hetzelfde in als Schedler.

Volgens Haynes wordt er in de literatuur gesproken over een verdeling tussen verschillende aspecten van consolidatie: gedrag, attitude en constitutioneel (Haynes, 2010: 50).

Gedragsgewijs gezien is democratie geconsolideerd als er geen belangrijke spelers zijn die veel moeite doen om een ondemocratische toestand te creëren of die daarvoor geweld gebruiken (Haynes, 2010: 50). Attitudegewijs gezien wordt volgens hem een democratie als geconsolideerd gezien als de meeste inwoners geloven dat “*democratic procedures and institutions are the best means ‘to govern [their] collective life’*” en dat de steun voor alternatieven amper aanwezig is (Haynes, 2010: 50). Vervolgens spreekt Haynes van constitutionele aspecten, waarin een democratie geconsolideerd is als alle spelers gewend raken aan het oplossen van conflicten binnen de daarvoor gestelde democratische wetten en procedures (Haynes, 2010: 50).

Voor Haynes is dit echter te kort door de bocht, en hij stelt dat het democratiseringsproces gebonden is aan de structuren die invloed hebben op de politieke uitkomsten. Politieke uitkomsten hebben volgens hem altijd te maken met structurele beperkingen. Wat betreft democratische consolidatie noemt hij Merkel, die stelt dat het proces van democratische consolidatie afhankelijk is van of de belangen van de elite gewaarborgd kunnen worden in het systeem. Het voortbestaan van de democratie hangt volgens Haynes af van de bereidheid van de elite om de regels en de legitimiteit van de democratie te accepteren. Deze bereidheid wordt alleen gevormd als de belangen van de elite gewaarborgd worden binnen de democratie. Wanneer de belangen niet gewaarborgd worden, heeft de elite geen reden om de democratie te ondersteunen en is de democratie in gevaar (Haynes, 2010: 51).

Uiteindelijk noemt Haynes een zestal factoren die volgens hem essentieel zijn in een geconsolideerde democratie: a) een “*free and resourceful civil society*”, idealiter met politieke participatie van groeperingen uit de gehele breedte van de samenleving; b) een onafhankelijke politieke maatschappij met pluralisme in de partijpolitiek; c) een sterke *rule of law*, overzien door een onafhankelijk en onpartijdig rechtsstelsel die individuele- en groepsrechten beschermt; d) een competente bureaucratie dat bereid is te werken voor een democratische regering; e) een geïnstitutionaliseerde economische maatschappij, wat inhoudt

dat de overheid het economische leven overziet; en f) expliciete burgerlijke controle over het leger (Haynes, 2010: 52).

Selectie factoren

Hoewel het gegeven overzicht van de factoren in vergelijking met de gehele literatuur vrij kort is, is het voor het doel van dit onderzoek te groot. Het is noodzakelijk om factoren te selecteren en waar mogelijk samen te voegen, zodat deze makkelijker te testen zijn in de casus Mali.

In de categorie gedrag (*behavior*) zullen de volgende factoren getest worden: a) Schedlers en Diamonds eis van de afwezigheid van antidemocratisch gedrag, waarin gekeken wordt of er significante antidemocratische actoren en/of methoden aanwezig zijn, hierbij wordt gekeken naar of een actor gebruik maakt van of aanspoort tot geweld, een actor de verkiezingen ondermijnt, of de wet overtreden wordt door partijdige ambtenaren en of er een antidemocratische organisatie is die gesteund wordt door een grote groep inwoners; b) de *one-turnover test*, wat kijkt naar of er een vreedzame en democratische wisseling van de macht heeft plaatsgevonden na door de zittende partij verloren verkiezingen; en c) hoe er is gereageerd op crisissituaties en wat de uitkomst daarvan was.

In de categorie attitude (*attitude*) zullen de volgende factoren getest worden: a) de democratische legitimiteit die Schedler noemt en Diamond uitwerkt, door te kijken naar of de elite (waartoe de middelste laag van politiek belangrijke groeperingen in deze analyse ook behoort) en de massa de democratie als beste regeringsvorm zien, en of bij de laatstgenoemde minstens 70% dit vindt en niet meer dan 15% vindt dat een autoritaire vorm een beter alternatief is. Daarnaast wordt ook gekeken of men tevreden is met de democratie op dat moment en als laatste naar het vertrouwen dat men heeft in instituties; en b) een combinatie van Schedlers *strategic foundation* en Haynes' stelling over de belangen van de elite, waarin het gaat om de verhouding tussen democraten en antidemocraten, en hierin met name of de belangen van de elite gewaarborgd zijn in het democratische systeem.

In de categorie structureel (*structure*) zullen de volgende factoren getest worden: a) socio-economische factoren, waarbij gekeken wordt naar de economische situatie van het land en de mate van sociale- en economische ongelijkheid; b) politieke institutionalisering, wat draait om een gunstige omgeving voor democratische legitimiteit, met een evaluatie van het algemene beeld door te kijken naar de elementen die voor Diamond belangrijk zijn: goede politieke instituties, goed geïnformeerde en kundige beleidsuitvoerders, een gezond partijstelsel en

een goed werkend rechtssysteem; c) de door zowel Diamond als Haynes genoemde *civil society*, waarbij Diamond een aantal punten noemt die gebruikt kunnen worden als indicator van of een *civil society* degelijk functioneert: de afwezigheid van antidemocratische groepen, de mate waarin organisaties geïnstitutionaliseerd zijn, de mate van interne democratie in de *civil society*, de mate van pluralisme en de aanwezigheid van veel verschillende verenigingen; d) een expliciete civiele controle over het leger.

Mali

In de nu volgende analyse zullen de individuele factoren getest worden, zodat er in eerste plaats een beeld gevormd kan worden van de situatie in Mali en over welke factoren een rol gespeeld hebben. Hierna zal een evaluatie plaatsvinden over of de volgorde die Schedler voorstelt de juiste is.

Gedragsfactoren

Volgens het Bertelsmann Transformation Index (BTI) landrapport over Mali van 2012 waren er geen echte antidemocratische actoren in Mali rond het centrum van de macht (Zuid-Mali, waar het grootste deel van de bevolking woont). Wel waren er groeperingen die ervoor zorgden dat een verdere democratisering van het land afgeremd werd, met name islamitische religieuze leiders en internationale donoren. De Islamitische religieuze leiders stonden volgens het rapport verdere liberalisering in de weg door hun oppositie uit te spreken tegen een hervorming van de gezinswet in 2009, die onder meer de vrouwen gelijkere rechten zouden geven. Volgens het rapport hadden deze leiders geen officiële veto-macht, maar werd hun mening erg serieus genomen en doorgaans gevolgd door de meerderheid van de parlementariërs die rekening moesten houden met dat meer dan 90% van de Malinese bevolking moslim was (Bertelsmann Stiftung, 2012: 7 en 32; Vogl, 2009). Over het algemeen viel het echter mee met de politieke macht, daar zij vrij gefragmenteerd en niet goed georganiseerd waren, aldus het rapport. Verder stelden de geestelijke leiders geen twijfel aan de democratische instituties an sich, en geweld en radicale ideologieën (zoals werd uitgedragen door de transnationale islamitische rebellengroepering 'Al Qaida in de Islamitische Maghreb' (AQIM)) werden sterk veroordeeld door zowel islamitische leiders als gelovigen (Bertelsmann Stiftung, 2012: 7 en 12). De internationale donoren bemoeiden zich met de binnenlandse politiek van Mali en hiermee beïnvloedden zij volgens het rapport indirect de democratisering van Mali in negatieve zin. Uiteindelijk echter waren deze groeperingen volgens het rapport geen bedreiging voor de democratie. Alle groeperingen rond het centrum van de macht, inclusief het leger, hadden zich aan de democratie gebonden

(Bertelsmann Stiftung, 2012: 32). Freedom House bevestigt dit beeld door in het verslag van 2012 niet te spreken over significante antidemocratische actoren (Freedom House, 2012).

In tegenstelling tot het beeld in Zuidwest-Mali echter, waren in Noordoost-Mali wel twee antidemocratische groeperingen actief. Zij gebruikten geweld en erkenden de legitimiteit van de democratisch gekozen Malinese regering niet. Deze betreft de Toearegrebellen en de eerdergenoemde 'Al Qaida in de Islamitische Maghreb' (AQIM). De Toearegrebellen zijn een rebellengroepering die voortkomt uit de Toeareg etnische groepering in het noordoosten. Tussen het noordoosten en zuidwesten bestaat volgens het BTI landrapport een regionale scheidslijn die de etnische scheiding tussen de Toeareggemeenschappen in het noordoosten en de rest van de 95% van de bevolking heeft aangesterkt (Bertelsmann Stiftung, 2012: 24-25). Ook Freedom House noemt spanning tussen de Toeareg en de rest van het land (Freedom House, 2012). Daarnaast was de armoede in de noordoostelijke gebieden hoog en veel Toeareg verdienden de kost door (drugs)smokkel (Bertelsmann Stiftung, 2012: 33 en 38; Lebovich, 2013). Politieke onderhandelingen met de Toearegrebellen hebben enkele keren tot overeenkomsten geleid. In 2006 laaide het geweld in Noordoost-Mali weer op en bracht volgens het rapport het land op het randje van een burgeroorlog in 2008. Een grote militaire operatie in 2009 maakte echter een voorlopig einde aan de opstand, hoewel dit werd gezien als een bevroren conflict (Bertelsmann Stiftung, 2012: 2).

De islamitische rebellengroepering AQIM is een transnationale groep die oorspronkelijk gebaseerd was in Algerije, maar is sinds 2009 bezig invloed uit te breiden naar Malinees grondgebied. Vooral AQIM is volgens Andrew Lebovich betrokken bij de handel van drugs in de Sahel (Lebovich, 2013). De AQIM voerde sporadische aanvallen uit op het Malinese leger en politie, en heeft Westerse hulpverleners en toeristen ontvoerd (Bertelsmann Stiftung, 2012: 6; Freedom House, 2012). Volgens het rapport had echter het grootste deel van de bevolking, dat in het zuiden woont, geen last van het conflict in het noordoosten, wat afgelegen en dunbevolkt is (Bertelsmann Stiftung, 2012: 2-3). Volgens het rapport werden deze groeperingen niet gezien als bedreiging van het democratische systeem an sich en ook niet als een belangrijke politieke actor. Te meer omdat de Toearegrebellen alleen gesteund worden door een klein deel van de Toeareg bevolking, en de AQIM rebellen amper Malinese burgers in de gelederen kent (Bertelsmann Stiftung, 2012: 12).

Wanneer gekeken wordt naar of er verkiezingen ondermijnt zijn in de recente geschiedenis dienen de verkiezingen van 2007 behandeld te worden. Volgens het BTI rapport werd

president Amadou Toumani Touré in april 2007 herkozen als staatshoofd in de eerste ronde door een absolute meerderheid (71,2%). Oppositiepartijen verwierpen de verkiezingsuitslag in eerste instantie en eisten dat de uitslag ongeldig verklaard werd. Volgens hen was er fraude gepleegd en was leden van het leger bevolen dat zij op de zittende president moesten stemmen (BBC News, 2007). Begin mei vonden er protestmarsen plaats in de hoofdstad Bamako en volgens het rapport kondigde de oppositie aan dat zij de parlementsverkiezingen zouden boycotten. De uitslag werd niet verworpen, daar buitenlandse waarnemers de verkiezingen als eerlijk bestempelden (BBC News, 2007) en uiteindelijk accepteerde de oppositie de uitslagen (Bertelsmann Stiftung, 2012). Er worden door de rapporten over de recente periode voor de val van de democratie geen gevallen van uitsluiting van de verkiezingen of manipulatie genoemd (Bertelsmann Stiftung, 2012: 8; Freedom House, 2012).

Er zijn volgens de rapporten geen aanwijzingen dat er op hoger niveau systematische overtredingen van de wet gepleegd werden door ambtenaren of politieke individuen. Het BTI landrapport noemt dat Amadou Toumani Touré in 2009 een constitutioneel hervormingstraject startte die erop gericht was om de uitvoerende macht te begrenzen (Bertelsmann Stiftung, 2012: 8).

Bij de evaluatie van de *'one-turnover test'* moet in het geval van Mali vooral gekeken worden naar de verkiezingen van 2002, toen de macht werd overgedragen van de zittende president Alpha Oumar Konaré en de zittende partij *Alliance for Democracy in Mali* (ADEMA), die de verkiezingen van 1992 en 1997 hadden gewonnen, naar de onafhankelijke kandidaat Amadou Toumani Touré in de presidentsverkiezingen en naar de politieke coalitie die geleid werd door de *Rally for Mali* partij in de parlementsverkiezingen. Deze verkiezingen werden gezien als vrij en eerlijk en de machtsoverdracht die plaatsvond was vreedzaam en democratisch (Bertelsmann Stiftung, 2012: 3-4; Freedom House, 2012). De *'one-turnover test'* was dus in het geval van Mali gehaald in 2002.

Er zijn in Mali een aantal crises geweest, welke in te delen zijn in veiligheids crises en politieke crises. De veiligheids crises betreffen de opstand in het noordoosten van het land. De tweede Toareg opstand duurde van 1992-1996 en eindigde uiteindelijk met een overeenkomst tussen de Toaregrebellen en de Malinese overheid. Deze wordt gezien als een van de grootste successen van de toenmalige overheid (Bertelsmann Stiftung, 2012: 4). Geweld laaide echter weer op in 2006 en Mali stond zoals eerder gesteld op de rand van een burgeroorlog tussen de Toaregrebellen en het Malinese regering in het afgelegen

noordoosten. Een militair offensief van het Malinese leger in 2009 zorgde ervoor dat aan het openlijke conflict een einde kwam (Bertelsmann Stiftung, 2012: 2). Hoewel de uitkomst van de eerste crisis gezien wordt als een succes voor de regering (en dus de democratie), is die uitkomst voor de tweede onduidelijk. Enerzijds noemt het BTI rapport dat het conflict als bevroren en niet opgelost werd beschouwd (Bertelsmann Stiftung, 2012: 2), wat niet echt een succes genoemd kan worden, anderzijds noemt Freedom House dat in 2009 een vredesonderhandeling werd getekend en dat in 2010 een voormalige rebellengroepering samenwerkte met de regering om routes voor drugsmokkel te patrouilleren (Freedom House, 2012), wat wel als succes gezien kan worden. Er wordt in de rapporten echter geen melding gedaan van antidemocratisch gedrag bij relevante politieke actoren en het lijkt er niet op dat het democratisch systeem op een van deze momenten in gevaar is geweest.

Er zijn daarnaast vóór 2012 twee noemenswaardige politieke crises geweest: in 1997 en in 2007. De crisis van 1997 draaide om de verkiezingen van dat jaar, waarin zittend president Alpha Oumar Konaré van de zittende partij ADEMA een tweede termijn won. Deze verkiezingen, en de parlementsverkiezingen die later plaatsvonden, werden geboycot door verschillende oppositiepartijen (Bertelsmann Stiftung, 2012: 4; Freedom House, 2012). De crisis van 2007 die net al genoemd werd draaide om de herverkiezing voor de tweede termijn van de toen zittende president Amadou Toumani Touré. De uitslag werd uiteindelijk geaccepteerd door de oppositie (Bertelsmann Stiftung, 2012: 8). Deze twee politieke crises lieten een lichte vorm van ondermijning van de verkiezingen zien. In 1997 was deze echter erger dan in 2007, daar bij de laatste nog voor de parlementsverkiezingen de ontkenning van de uitslag werd teruggetrokken. Wanneer gekeken wordt naar het totaalplaatje, lijkt het er niet op dat Mali hele zware crises heeft gekend, los van de politieke crisis van 1997. Daarnaast zijn er geen duidelijke aanwijzingen dat de andere crises een significant gevaar hebben gevormd voor de democratie.

Kort gezegd kan worden dat, gekeken naar de gedragsfactoren, er weinig significante zaken zijn die eruit springen op dit gebied. Over het algemeen gedragen politieke actoren zich democratisch, sterker nog: er zijn weinig antidemocratische zaken te bemerken. De relevante politieke actoren zijn pro-democratisch: ze gebruiken geen geweld, misbruiken machtsposities in het ambtenarenapparaat niet voor politiek gewin en er is alleen verkiezingsondermijndend gedrag in de verkiezingen van 1997, dat op langere termijn geen grote invloed gehad lijkt te hebben op de democratie, en die in 2007 loopt met een sisser af. Al met al is er weinig antidemocratisch gedrag te bespeuren. Daarnaast wordt de *'one-turnover test'* gehaald in 2002

en leek Mali redelijk goed om te gaan met crises. Het lijkt er dus op dat aan de gedragsfactoren weinig significanten te merken was.

Attitudefactoren

Bij het beoordelen van of de democratie in Mali als democratisch legitiem beschouwd had kunnen worden, dienen we in eerste plaats naar de statistische cijfers van de steun onder de bevolking voor democratie, de steun onder belangrijke groeperingen, de tevredenheid van de bevolking met de democratie en of er ernstig wantrouwen was tegenover instituties. Hierbij wordt gebruikt gemaakt van de Afrobarometerstatistieken van vier rondes waarin Mali onderdeel was. Bij elke ronde zijn er meer Afrikaanse landen toegevoegd, dus de gemiddelden van Afrika kennen een factor die mogelijk een versturende invloed heeft. Ronde 2 is gedaan over een langere periode, met data van Mali uit 2002, maar de ronde was pas in 2004 compleet, en daar is het gemiddelde op gebaseerd.

De statistieken voor steun voor de democratie als beste systeem is te zien in tabel 1, hieronder. De steun voor de democratie had een dip in 2005. Diamond had als minimumpercentage voor democratie als beste systeem 70% ingesteld en Mali voldeed hier in 2002-2004 en in 2008 aan. In 1999-2001, en opmerkelijker: in 2005, dus echter niet. De vraag is of dit significant genoeg is om te stellen dat aan Diamonds eis niet voldaan was. Mali scoorde vanaf 2002 beter dan het gemiddelde van Afrika.

Tabel 1. Democratie beste systeem				
	Ronde 1 (1999-2001)	Ronde 2 (2002-2004)	Ronde 3 (2005)	Ronde 4 (2008)
Mali	60,7%	71,2%	68,2%	71,8%
Gemiddelde Afrika	70%	64,5%	62,6%	69,6%

Bron: Afrobarometer.org (Rondes 1 (1999-2001), 2 (2002-2004), 3 (2005) en 4 (2008))

Diamond heeft nog een minimumpercentage genoemd, namelijk dat niet meer dan 15% van de bevolking een niet-democratisch systeem als betere optie mag zien. De cijfers hiervan staan in tabel 2.

	Ronde 1 (1999-2001)	Ronde 2 (2002-2004)	Ronde 3 (2005)	Ronde 4 (2008)
Mali	15,9%	12%	17,8%	11,7%
Gemiddelde Afrika	11%	13,3%	9,7%	11,1%

Bron: Afrobarometer.org (Rondes 1 (1999-2001), 2 (2002-2004), 3 (2005) en 4 (2008))

Wanneer men deze twee tabellen in acht neemt, moet men concluderen dat op langere termijn de democratische legitimiteit een onzekerheid was. Met name de ronde van 2005 geeft slechte scores (onder de 70% en boven de 15%) en het is onzeker of dit een abnormaliteit is, of dat dit een instabiliteit in attitudes aangeeft. Wanneer men echter alleen het laatste onderzoek in acht neemt, dat van 2008, lijkt het erop dat de Malinese democratie afdoende gesteund werd door de bevolking. De vraag is dan hoe lang de periode is waarover gekeken moet worden.

Voor Diamond echter is steun voor de democratie niet genoeg. Er moet ook gekeken worden of deze steun voor de democratie ook echt een geloof in de democratie is en niet een kortstondige instelling die verdwijnt op het moment dat het even minder gaat. Of in de terminologie van Diamond: of het intrinsiek is en niet instrumenteel (Diamond, 1999: 168-170). Daarom stelt hij voor om ook naar de scores te kijken van hoe tevreden men is met de democratie, zie tabel 3.

	Ronde 1 (1999-2001)	Ronde 2 (2002-2004)	Ronde 3 (2005)	Ronde 4 (2008)
Mali	60,1%	63,1%	57,3%	50,8%
Gemiddelde Afrika	60,3%	52,8%	45,6%	47,9%

Bron: Afrobarometer.org (Rondes 1 (1999-2001), 2 (2002-2004), 3 (2005) en 4 (2008))

Wat opvalt, is dat de tevredenheid met de democratie in Mali de laatste jaren gedaald was, net zoals, maar niet zo hard als, de gemiddelden van Afrika. Het lijkt erop dat ondanks de relatief lage tevredenheid in 2008, er wel sprake was van een groot geloof onder de bevolking voor de

democratie als beste optie. Het lijkt er dan ook op dat dit geloof meer intrinsiek dan instrumenteel was.

Volgens het BTI rapport was er bij een tweetal belangrijke groeperingen steun voor de democratie: bij het leger en bij de geestelijke leiders (Bertelsmann Stiftung, 2012: 12). Zoals eerder gezegd had het leger zichzelf publiekelijk gecommitteerd aan democratie (Bertelsmann Stiftung, 2012: 32) en de geestelijke leiders stelden geen twijfel aan democratische instituties, en geweld en radicale ideologieën werden sterk veroordeeld door zowel de islamitische leiders als de gelovigen (Bertelsmann Stiftung, 2012: 7 en 12).

Het laatste aspect dat Diamond noemt als onderdeel van de democratische legitimiteit is de vraag of er een groot wantrouwen is onder de bevolking ten opzichte van instituties. In tabel 4 staan over vier instituties, namelijk het parlement, de politie, de rechtbanken en de verkiezingscommissie, het percentage onder de bevolking dat een sterk wantrouwen heeft tegenover deze instituties.

Tabel 4. Sterk wantrouwen in instituties				
	Parlement	Politie	Rechtbanken	Verkiezingscommissie
Mali	11,9%	20,8%	26,5%	15,3%
Gemiddelde Afrika	15,6%	22%	13,9%	20,7%

Bron: Afrobarometer.org, ronde 4 (2008)

Mali scoort bij het parlement en bij de verkiezingscommissie beter dan het Afrikaanse gemiddelde. Het wantrouwen tegenover de politie was ongeveer even groot, maar het wantrouwen in de rechtbanken was bijna twee keer zo groot als het Afrikaanse gemiddelde.

Al met al is het twijfelachtig of er in de democratie in Mali legitiem genoeg was om over een democratische consensus te spreken. Op een aantal belangrijke aspecten voldoet het toenmalige Mali niet aan de eisen, te denken valt aan de minimumpercentages die Diamond gesteld heeft, die aangeven dat wanneer gekeken naar 2008, een afdoende deel van de bevolking democratie ondersteund, maar wanneer gekeken over langere tijd is het de vraag of dit wel constant was. Daarnaast heerste er een groot wantrouwen jegens de rechtbanken, en daarmee in een belangrijk democratisch instituut. Aan de andere kant echter zijn er twee belangrijke groeperingen in de Malinese samenleving die de democratie ondersteunden: het

leger en de islamitische leiders, en lijkt het erop dat het geloof in de democratie in Mali intrinsiek was.

De tweede attitudefactor waarnaar gekeken dient te worden is de verhouding tussen democraten en antidemocraten, en of de belangen van de elite gewaarborgd worden binnen de democratie. Hierin is het belangrijk om zowel bestaande als potentiële antidemocratische groeperingen te benoemen. In de eerste categorie gaat het om de eerder genoemde rebellen. Hier is al veel over gezegd, dus het volstaat hier om te herhalen dat deze antidemocratische groepering te marginaal is om hier een factor in te zijn. In de tweede categorie gaat het om de islamitische leiders en het leger. Zij zijn in de Malinese samenleving de twee invloedrijkste groeperingen. Het leger doordat het wapens heeft, de geestelijken doordat ze een praktische veto hebben (Bertelsmann Stiftung, 2012: 7). De belangen van de geestelijke leiders werden tot nu toe gewaarborgd binnen de democratie. Zij waren succesvol in het blokkeren van een verbod op de doodstraf in 2008 en zijn sinds 1996 succesvol geweest in het hinderen van een hervorming van de familiewet (Bertelsmann Stiftung, 2012: 32). De slagkrach van het leger is zwak (Bertelsmann Stiftung, 2012: 38) en het kan zijn dat zij een groter budget na gaan streven. Er bevinden zich militairen op civiele politieke- en bestuursfuncties, en zo maakt ook het leger onderdeel uit van het systeem en hebben zij een goede positie om hun belangen te waarborgen (Bertelsmann Stiftung, 2012: 32). Kortgezegd lijkt het erop dat deze elite binnen dit democratische systeem goed onderdeel ervan gemaakt zijn, waardoor zij er belang bij hebben om het in stand te houden.

Het lijkt erop dat wat betreft attitudefactoren het onduidelijk is of het land gezien kan worden als (bijna) geconsolideerd of niet. Er zijn positieve signalen, zoals afdoende intrinsiek geloof in de democratie als het beste systeem in 2008 en belangrijke groeperingen die democratisch overkomen en waarvan het lijkt dat de belangen gewaarborgd zijn in het systeem, maar ook negatieve signalen, zoals data van voorgaande jaren die suggereren dat het geloof van de bevolking in de democratie toch niet zo stabiel is en een groot wantrouwen jegens de rechtbanken in Mali.

Structurele factoren

Wanneer het aankomt op sociaaleconomische factoren dient gekeken te worden naar drie verschillende aspecten: de economische situatie van het land, de verdeling van de welvaart en de sociale situatie. De economische situatie van Mali was niet goed. Het is een arm land waarin volgens de Wereldbank 77,1% van de inwoners in 2006 onder de armoedegrens

leefden (Bertelsmann Stiftung, 2012: 14). Volgens het rapport waren er een aantal factoren die hiertoe bijdragen. Ten eerste is Mali een ingesloten land: het heeft geen zeeën en was daarom sterk afhankelijk van buurlanden die wel een aansluiting met de zee hebben. Lange tijd is dit Ivoorkust geweest en dit heeft economische problemen opgeleverd toen het onrustig was in dit land. Ten tweede was de economie van Mali sterk afhankelijk van het weer, wat zorgde voor een fragiele economie. De Malinese democratie werd stabiel gehouden door geld uit het buitenland en samenwerking met het Internationaal Monetair Fonds en de Wereldbank. Ten derde is de economie van Mali wel aan het groeien, maar tegelijkertijd groeit te bevolking ook, waardoor de economische groei in relatief opzicht niet zo groot is (Bertelsmann Stiftung, 2012: 17, 18, 21 24, 37).

Economische ongelijkheid bestond er op twee vlakken. In eerste plaats tussen de rijken en armen, daar de rijkste 20% van de bevolking volgens de Wereldbank 46% van het inkomen bezit en de sociale voorzieningen slecht zijn (Bertelsmann Stiftung, 2012: 14, 15, 20). In tweede plaats was er zoals eerder genoemd een regionale economische ongelijkheid tussen het zuidwesten en het noordoosten van Mali, waarbij het noordoosten economisch veel zwakker was dan het zuidwesten. Dit heeft de etnische scheidslijn tussen de Toareg en de rest van de Malinese bevolking versterkt en leidde tot een regionaal conflict in het noordoosten (Bertelsmann Stiftung, 2012: 24 en 33).

Dan was er ook een sociale ongelijkheid, die zich vooral manifesteerde op het gebied van gendergelijkheid. De ongelijkheid tussen mannen en vrouwen was wettelijk vastgelegd en belemmerde vrouwen in hun bewegingsvrijheid. Zo waren vrouwen bijvoorbeeld ondergerepresenteerd in hoge politieke functies en was huiselijk geweld aan de orde van de dag. Er werd een poging gedaan om dit te veranderen door de familiewet te amenderen. Na een lang proces werd dit echter op democratische wijze tegengehouden door de islamitische leiders (Bertelsmann Stiftung, 2012: 7; Freedom House, 2012).

Kort gezegd blijkt dat het sociaaleconomisch niet goed was in Mali. Het had een zwakke economie, een slechte verdeling van de welvaart en er was grote ongelijkheid voor vrouwen.

De tweede structurele factor is de politieke institutionalisering. Volgens het BTI rapport kende Mali vrij zwakke politieke instituties. Er is veel verspilling door bureaucratisch conflict tussen verschillende instituties. Daarnaast functioneert het parlement niet naar behoren: het debatteerde wel over wetten, maar deed niets aan het controleren van de overheid. Ook had Mali voor een kleine populatie van ongeveer 16 miljoen inwoners (CIA, 2013) 28

ministeries die overlaptten, met tot gevolg interne conflicten die de daadkracht van de overheid niet ten goede kwam (Bertelsmann Stiftung, 2012: 11). Een van de grootste problemen in de instituties was alleen toch wel de wijdverbreide corruptie. Mali stond op de 118^e plek uit 183 landen in de *Corruption Perceptions Index* van *Transparency International* in 2011 (Bertelsmann Stiftung, 2012: 31; Freedom House, 2012). Het partijstelsel was volgens het rapport enorm gefragmenteerd en speelden partijen in de politieke praktijk een marginale rol, doordat het ze niet lukte om de belangen van het volk te vertalen naar de politiek (Bertelsmann Stiftung, 2012: 10 en 37). Ook het rechtssysteem liet te wensen over volgens het rapport. Het was zwak en op lokaal niveau werden de rechtbanken van de staat vaak ingewisseld voor lokale verenigingen die recht spraken op basis van traditionele gewoonten. Oorzaken die hiervoor genoemd worden zijn corruptie, een tekort aan professionaliteit en een tekort aan middelen (Bertelsmann Stiftung, 2012: 10). Het lijkt erop dat Mali een erg zwakke politieke institutionalisering kende.

De derde structurele factor betreft de *civil society*. In Mali was deze in redelijke mate aanwezig. Zoals eerder vastgesteld waren er praktisch geen antidemocratische spelers aanwezig in de samenleving. Verder waren er een aantal organisaties goed geïnstitutionaliseerd, het lichtend voorbeeld hierin waren de religieuze groeperingen, die ondanks dat ze geen officiële politieke macht hebben, toch de hervorming van de familiewet op een democratische manier tegen hebben weten te houden. Daarbij zijn er sinds de democratische transitie in 1991-1992 altijd al vakbonden en andere verenigingen geweest (Bertelsmann Stiftung, 2012: 7 en 25). De Malinese samenleving werd volgens het rapport gekarakteriseerd door tolerantie en een overleggingscultuur. Politiek was consensus georiënteerd en dit was ook terug te vinden tussen politieke actoren en verenigingen (Bertelsmann Stiftung, 2012: 26 en 31). Tijdens de transitie van 1991-1992 zijn er volgens het rapport veel *civil society* organisaties ontstaan, die tot maart 2012 bijdroegen aan het pluralisme in de Malinese samenleving. En omdat Mali volgens het rapport een vrijwel ongelimiteerde vrijheid had wat betreft verenigen en vergaderen, was er een grote hoeveelheid organisaties: aan het einde van 2010 waren er 8.542 verenigingen en 123 politieke organisaties geregistreerd (Bertelsmann Stiftung, 2012: 9 en 25; Freedom House, 2012).

De laatste structurele factor is de expliciete controle van het civiele democratische systeem over het leger. Zoals eerder gemeld was dit in Mali niet het geval. Het leger had invloed in de civiele overheid doordat militairen zich bevinden op verschillende lagen van het politieke systeem en het ambtenarenapparaat (Bertelsmann Stiftung, 2012: 32).

Al met al kan gezegd worden dat op structureel niveau veel mis zat in Mali. Wat structurele factoren betreft staat redelijk vast dat Mali niet geconsolideerd was, ondanks dat er een volgens de standaarden van Diamond vrij redelijke *civil society* aanwezig was in de samenleving. Uiteindelijk lijkt het erop dat de economische situatie en met name de regionale ongelijkheid tussen het noordoosten en het zuidwesten van Mali, gecombineerd met een etnische scheidslijn, een belangrijke rol gespeeld hebben in de val van de Malinese democratie. Veel schrijvers echter noemen dit niet de directe oorzaak. De directe oorzaak is volgens hen het ineenstorten van de militaire structuur in Libië, waardoor wapendepots geplunderd konden worden en een deel van deze wapens uiteindelijk terecht kwamen bij de rebellen, zowel de Toareg als de transnationale AQIM. Het leger was volgens hen vervolgens niet sterk genoeg om hier weerstand tegen te bieden en dit werd aangegrepen door een aantal soldaten als excuus om de macht te grijpen (Caryl, 2012; Mann, 2012; McDonald, 2013; Meldrum, 2012; Melley, 2012). Dat het leger directe invloed had in het democratische systeem door militairen die op posities in het civiele systeem zaten, zal de coup niet bepaald in de weg hebben gezeten.

Conclusie

Volgens Andreas Schedler zijn gedragsfactoren de beste indicatoren voor het bepalen van of een democratie geconsolideerd is. Idealiter wordt dit ondersteund door ook een geconsolideerd beeld op het gebied van de attitude- en de structurele factoren.

De *case study* naar Mali suggereert echter een ander beeld. In dit onderzoek zijn factoren uit de drie categorieën van Schedler getest aan de hand van de vervallen democratie van Mali. Bij de gedragsfactoren is gekeken naar of er significante antidemocratische actoren aanwezig waren in Mali. Dit bleek niet het geval. Zowel het leger als de geestelijke leiders hadden zich uitgesproken voor democratie en handelden daar naar. De Toaregrebellen en de AQIM-rebellen in het noordoosten van het land bleken teveel in een gemarginaliseerde positie te zitten om een direct gevaar te zijn voor de Malinese democratie. Verder hebben politieke actoren zich, afgezien van incidenten, tijdens verkiezingen aan de democratische regels gehouden. De *'one-turnover test'*, waarbij gekeken wordt naar of er een democratische en vreedzame wisseling van de macht heeft plaatsgevonden, was gehaald in 2002. Daarnaast zijn er vier crisissituaties geweest, waarin twee geen gevaar bleken voor het democratische regime, een relatief snel overwaarde en de laatste wel van enige impact was, maar dat was alweer een tijdje geleden. Uiteindelijk viel bij de gedragsfactoren weinig onheil te ontdekken.

Bij de attitudefactoren is er onder andere gekeken naar of er sprake is van democratische legitimiteit. Het bleek dat het beeld dat naar voren kwam wat onzeker was. Wanneer gefocust op alleen 2008, bleek dat de minimale noodzakelijke steun (minstens 70% steunt de democratie, maximaal 15% is voor een niet-democratische vorm) gehaald was, en bleek het enige probleem te zijn dat een groot deel van de bevolking geen vertrouwen heeft in de rechtbanken. Wanneer er echter gekeken werd naar een langere periode, bleek dat in 2005 de minimale noodzakelijke steun niet werd gehaald. Daar stond dan echter weer tegenover dat de belangen van de elite goed gewaarborgd leken in de democratie, en dat er vanuit de elite geen dreiging te verwachten was. Bij de attitudefactoren was wel onheil te ontdekken, maar waren toch niet eenduidig genoeg om een zekerheid te zijn.

Bij de structurele factoren is er gekeken naar onder meer sociaaleconomische factoren: de economische situatie, economische gelijkheid en sociale gelijkheid. Op elk van deze punten is het beeld negatief. Mali had een zwakke, fragiele economie die staande werd gehouden door buitenlands geld. Er was een grote economische ongelijkheid en hierbij was vooral de regionale ongelijkheid tussen het noordoosten en zuidwesten van belang. Hier werd namelijk een etnische scheidslijn door gesterkt. Op sociaal gebied was er in Mali vooral ongelijkheid tussen mannen en vrouwen. Verder wordt er bij structurele factoren gekeken naar politieke institutionalisering, die door zwakke politieke instituties, corruptie, en een te gefragmenteerde overheid zwak was, en naar de aanwezigheid van een redelijk functionerende *civil society*. Dit laatste is het enige positieve op het gebied van structurele factoren. De *civil society* was namelijk vrij actief in Mali. Als laatste werd er gekeken naar of de civiele regering de controle had over het leger. Dit bleek niet het geval, daar het leger een aantal politieke en bestuurlijke posities vervulde in het civiele systeem.

Hierbij dan de beantwoording van de hoofdvraag: “Waaraan had gezien kunnen worden dat Mali niet geconsolideerd was?” Al met al kan gezegd worden dat de studie naar de casus Mali sterk suggereert dat dit voornamelijk gezien had kunnen worden aan de structurele factoren, en met name de regionale ongelijkheid tussen het noordoosten en het zuidwesten, waardoor daar rebellen opkwamen die in dat afgelegen gebied onrust creëerden. De klap kwam echter na de val van de militaire structuur van Libië, toen de rebellen krachtige wapens tot hun beschikking kregen. Een zwak leger dat wel ingebed zat in de civiele politieke structuur zorgde waarschijnlijk voor een situatie waarin een coup gepleegd kon worden.

Heeft Schedler zijn categorie dan op de juiste wijze ingedeeld? Deze *case study* lijkt te suggereren dat in het geval van Mali dit niet het geval is. Het lijkt erop dat wat betreft de casus Mali de structurele factoren de beste indicatoren waren om te testen of Mali geconsolideerd was.

Bibliografie

- Afrobarometer (2001) "Afrobarometer Round 1 Merged 1999-2001" <<http://www.afrobarometer.org/data/round-1-merged>> (17 juni 2013)
- Afrobarometer (2002) "Afrobarometer Round 2 Mali 2002" <<http://www.afrobarometer.org/data/data-by-country/mali/448-mali-round-2-data-2002>> (17 juni 2013)
- Afrobarometer (2004) "Afrobarometer Round 2 Merged 2004" <<http://www.afrobarometer.org/data/round-2-merged>> (17 juni 2013)
- Afrobarometer (2005) "Afrobarometer Round 3 Merged 2005" <<http://www.afrobarometer.org/data/round-3-merged>> (17 juni 2013)
- Afrobarometer (2008) "Afrobarometer Round 4 Merged 2008" <<http://www.afrobarometer.org/data/data-rounds-merged>> (17 juni 2013)
- BBC News (2007) "Mali opposition seeks poll re-run" <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/6623603.stm>> (17 juni 2013)
- Bertelsmann Stiftung (2012) 'BTI 2012 – Mali Country Report' <<http://www.bti-project.org/fileadmin/Inhalte/reports/2012/pdf/BTI%202012%20Mali.pdf>> (23 mei 2013)
- Caryl, Christian. (2012) "The Lesson from Mali: Do No Harm." <http://www.foreignpolicy.com/articles/2012/04/11/the_lesson_from_mali_do_no_harm> (17 juni 2013)
- CIA World Fact Book (2013) "Mali" <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ml.html>> (17 juni 2013)
- Collier, David, en Steven Levitsky (1997) "Democracy with Adjectives: conceptual innovation in comparative research", *World Politics* 49: 430-451
- Diamond, Larry (1994) "Toward Democratic Consolidation" *Journal of Democracy*, 5.3: 4-17
- Diamond, Larry (1999) *Developing Democracy: Towards Consolidation* (Baltimore: The John Hopkins University Press)
- Elklit, Jorgen, en Palle Svensson (1997) "What Makes Elections Free and Fair?", *Journal of Democracy* 8.3: 32-46.
- Freedom House (2012) 'Freedom Report Mali 2012' <<http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2012/mali>> (23 mei 2013)
- Freedom House (2013) 'Freedom Report Mali 2013' <<http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2013/mali>> (23 mei 2013)
- Haynes, Jeffrey. (2010) "Democratic consolidation in Africa: The Problematic Case of Ghana." *Commonwealth & Comparative Politics*, 41:1, 48-76
- Lebovich, Andrew. (2013) "Mali's Bad Trip." <http://www.foreignpolicy.com/articles/2013/03/15/mali_s_bad_trip> (17 juni 2013)

Mann, Gregory. (2012) "The Mess in Mali." <
http://www.foreignpolicy.com/articles/2012/04/05/the_mess_in_mali> (17 juni 2013)

McDonald, Steve. 2013. 'Africa's Long Spring' in *The Wilson Quarterly*, Winter 2013, geen paginanummer

Meldrum, Andrew. (2012) "West Africa struggles against coups" <
<http://www.globalpost.com/dispatch/news/regions/africa/120416/west-africa-struggles-against-coups>> (17 juni 2013)

Melly, Paul. (2012) "Mali: Is there a Route Back to Democratic Stability?" <
<http://www.chathamhouse.org/media/comment/view/182620>>

National Democratic Institute (2013) "Mali" < <http://www.ndi.org/mali>> (17 juni 2013)

Pringle, Robert. (2006) "Mali's Unlikely Democracy." *Wilson Quarterly* 30, no. 2: 31-39.

Reporters Without Borders. (2010) "Press Freedom Index 2010" <
http://en.rsf.org/spip.php?page=classement&id_rubrique=1034> (17 juni 2013)

Schedler, Andreas (1998) "What is Democratic Consolidation?", *Journal of Democracy* 9.2: 91-107

Schedler, Andreas (2001) "Measuring Democratic Consolidation", *Studies in Comparative International Development* 36.1: 66-92

Vogl, Martin (2009) "Mali women's rights bill blocked" <
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/8223736.stm>> (17 juni 2013)